

Krigstidens Kornordninger.

Af *Ottomar Loff* ¹⁾

Da Reguleringerne af Erhvervslivet under Verdenskrigen 1914—18 i Løbet af de første Fredsaar efterhaanden kunde afvikles, tilstræbte man under den liberalistiske Bølge, der derefter gik over Verden, overalt i størst mulig Udstrækning en Tilbagevenden til Førkrigstidens laissez-faire-prægede Tilstande. Det gjaldt ogsaa Danmarks Kornøkonomi; den sidste Krigs-»Kornlov« udløb med Høstaaret 1920/21, og samtidig op-hørte ogsaa Brødrationeringen. Derefter forekom der ikke statslige Ind-greb af Betydning i Produktion, Omsætning og Forbrug af Korn den følgende halve Snes Aar af Mellemløbet.

Imidlertid kom Omslaget med Verdenskrisens Omsiggriben fra Aarene omkring 1930; den gav Stødet til, at en Periode med offentlige Reguleringer af Erhvervslivet i et hidtil ukendt Omfang satte ind. Vanskelighederne naaede ogsaa snart Danmark. Den udbredte og haarde Landbrugskrise fra 1930ernes Begyndelse nødvendiggjorde stats-lige Foranstaltninger af forskellig Art. Som Led i et omfattende Krise-lovkompleks af 13. December 1933 (»Kanslergadeforliget«) fik vi vor første »Kornordning«. Dens Formaal var at hæve den indenlandske Kornpris. Da Danmark normalt var kornimporterende, kunde Prishæv-ningen ske ved at paalægge Kornet en Indførselsafgift. Afgiften blev gjort variabel i Forhold til den raadende Importpris for Korn, saaledes at man sikrede en vis Mindstepris ved Salg her i Landet af fremmed Korn. Denne Lovgivning fortsattes — med Undtagelse af et enkelt Aar — i den følgende Tid. I de senere Aar før Krigen skærpedes og udvidedes Indgrebene i Kornomsætningen, f. Eks. ved temporære Ind-og Udførselsforbud, Indmalingstvang for dansk Rug og Hvede i Mel til Menneskeføde samt ved forskellige Reguleringer i Forbindelse med den almindelige Importkontrol.

¹⁾ cand. merc., Undervisningsassistent ved Handelshøjskolen.

Krigstidens Kornordninger.

Af *Ottomar Loff* ¹⁾

Da Reguleringerne af Erhvervslivet under Verdenskrigen 1914—18 i Løbet af de første Fredsaar efterhaanden kunde afvikles, tilstræbte man under den liberalistiske Bølge, der derefter gik over Verden, overalt i størst mulig Udstrækning en Tilbagevenden til Førkrigstidens laissez-faire-prægede Tilstande. Det gjaldt ogsaa Danmarks Kornøkonomi; den sidste Krigs-»Kornlov« udløb med Høstaaret 1920/21, og samtidig op-hørte ogsaa Brødrationeringen. Derefter forekom der ikke statslige Ind-greb af Betydning i Produktion, Omsætning og Forbrug af Korn den følgende halve Snes Aar af Mellemligstiden.

Imidlertid kom Omslaget med Verdenskrisens Omsiggriben fra Aarene omkring 1930; den gav Stødet til, at en Periode med offentlige Reguleringer af Erhvervslivet i et hidtil ukendt Omfang satte ind. Vanskelighederne naaede ogsaa snart Danmark. Den udbredte og haarde Landbrugskrise fra 1930ernes Begyndelse nødvendiggjorde stats-lige Foranstaltninger af forskellig Art. Som Led i et omfattende Krise-lovkompleks af 13. December 1933 (»Kanslergadeforliget«) fik vi vor første »Kornordning«. Dens Formaal var at hæve den indenlandske Kornpris. Da Danmark normalt var kornimporterende, kunde Prishæv-ningen ske ved at paalægge Kornet en Indførselsafgift. Afgiften blev gjort variabel i Forhold til den raadende Importpris for Korn, saaledes at man sikrede en vis Mindstepris ved Salg her i Landet af fremmed Korn. Denne Lovgivning fortsattes — med Undtagelse af et enkelt Aar — i den følgende Tid. I de senere Aar før Krigen skærpedes og udvidedes Indgrebene i Kornomsætningen, f. Eks. ved temporære Ind-og Udførselsforbud, Indmalingstvang for dansk Rug og Hvede i Mel til Menneskeføde samt ved forskellige Reguleringer i Forbindelse med den almindelige Importkontrol.

¹⁾ cand. merc., Undervisningsassistent ved Handelshøjskolen.

Krigsudbruddet i September 1939 ændrede ganske Vilkaarene for det danske Samfunds Kornøkonomi og dermed Formaalet for det offentlige Kornpolitik. Det var nu ikke længere som i den senere Mellemkrigstid Prishævning og Kamp mod Overflod, det gjaldt, men tværtimod Tøjling af Prisernes Tendens til Himmelflugt og Sikring af Landets Forsyning, baade med Korn til Brød og til Foder. Ganske vist vedblev den tidligere prishævende Kornlovgivning at bestaa, ja, fornyedes endda saa sent som ved Lov af 22. December 1939; men den mistede snart efter Krigsudbruddet al praktisk Betydning — om den end paa den anden Side var ganske uskadelig.

Importens Centralisering. Som det var at vente efter Erfaringerne fra forrige Krig, gik Korn- og Foderstofførslerne her til Landet stærkt tilbage efter Krigsudbruddet. Afladernes Annullering af løbende Kontrakter, Udførselsforbud i Eksportlandene, Krigsforlis, den engelske Kontrol — alt bidrog til at nedsætte og sinke vore Tilførsler. Prisstigningen i Eksportlandene samt de forøgede Fragt- og Forsikringsomkostninger medførte dernæst i Forbindelse med Knapheden herhjemme, at Prisen paa de Partier Korn og Foderstoffer, der kom frem, blev langt højere end før Krigens Begyndelse.

For at fremme Importen af Korn og iøvrigt ved den bedst mulige Fordeling bøde paa den knappere Forsyning, gennemførtes forskellige offentlige Foranstaltninger. De gældende Importforbud for visse Arter Korn ophævedes straks efter Krigsudbruddet, medens der allerede den 26. August var udstedt Eksportforbud for Korn. Importørerne paalagdes Pligt til at hjemtage Partier, de havde kontraheret om. Endvidere beslaglagde Staten visse Partier Korn, der først efterhaanden frigaves. Af stor Betydning for Kornhandelen var dernæst den i Bestræbelserne for at sikre Landets Tilførsler gennemførte Centralisering af Korn- og Foderstofimporten; Forbilledet for denne Foranstaltning havde man i en tilsvarende Ordning i Tiden lige efter forrige Verdenskrig. Det var under Krigsforholdene overordentlig vanskeligt for den enkelte Importør at skaffe og udnytte den nødvendige Tonnage, ligesom Importrisikoen som Følge af Krigen var hæmmende, ja, i mange Tilfælde ligefrem prohibitiv for Hjemkøbene fra Udlandet, og endelig sinkede det Ekspeditionen i de engelske Kontrolhavne, at der var mange forskellige Modtagere af Varerne. Der oprettedes derfor paa Initiativ af henholdsvis Korn- og Foderstofimportørerne og Handelsmøllerne og med Statens Billigelse to Institutioner, »Centralkontoret for Indkøb af Korn og Foderstoffer« samt »Brødkornskontoret«. De to Organer dannedes ved Sammenslutning af Firmaerne inden for de nævnte to Im-

portørgrupper og lededes af disse under Medvirken af Repræsentanter for Handelsministeriet og Landbrugsministeriet. De fik Monopol paa Import af henholdsvis Foderkorn samt Foderstoffer og Brødkorn; Importen foregik iøvrigt for de deltagende Firmaers fælles Regning og Risiko. De fremkomne Partier skulde fordeles mellem Deltagerne efter disses Ønsker, subsidiært i Forhold til deres Import i visse tidligere Aar og til ensartede Priser. Disse var for Foderkornets Vedkommende blot beregnet paa netop at skulle dække Centralkontorets Omkostninger, medens Brødkorn af Brødkornkontoret skulde overlades Møllerne til de Priser, hvorpaa de gældende Maksimalpriser for Mel var baseret, og eventuelle Differencer herimellem og den faktisk betalte Importpris skulde indsættes paa, henholdsvis dækkes af en særlig statslig »Reguleringskonto«.

Krigtidens første Prisreguleringer. I Erkendelse af Kornprisernes fremtrædende Indflydelse paa hele Prisniveauet satte man paa et tidligt Tidspunkt ind for at holde Prisen paa Korn nede. Ikke mindst for det kornkøbende Landbrug kunde en kraftig Stigning i Kornpriserne være katastrofal, fordi Priserne paa de ved Kornets Hjælp fremstillede Produkter ikke steg væsentligt. Landbrugsministeriet fastsatte da den 16. September 1939 de første Maksimalpriser i Danmark under denne Krig, gældende for dansk Korn samt for her i Landet værende Majs. Maksimalpriserne udgjorde pr. 100 kg ved Levering fra Producent, for Majs ab dansk Importhavn, for:

Rug,	118 Pund holl.,	Kr. 19,—	
Hvede,	128 »	»	Kr. 18,—
Byg,	112 »	»	Kr. 17,—
Havre,	85 »	»	Kr. 17,—
Blandsæd		Kr. 17,—	
Majs		Kr. 16,—	

De anførte Priser skulde reguleres efter Kornets hollandske Vægt, og fra 1. November 1939 forøgedes de hver Maaned med et Tillæg for Lagring etc. Undtaget fra Maksimalprisbestemmelserne var Maltbyg og — for Vaarsæd ifølge en senere Bekendtgørelse — Saasæd. Samtidig fastsattes der en Maksimalavance paa 85 Øre pr. 100 kg til Købmand, Møller ell. lign. plus 25 Øre til eventuelle andre Handelsled, med Tillæg af sædvanemæssige Omkostninger.

Bemærkelsesværdigt er, at Rugprisen sattes højest, oven i Købet — modsat den normale Prisrelation — højere end Prisen paa Hvede. Det skete for at opmuntre til Dyrkning af Rug — bl. a. med Henblik paa

den netop forestaaende Saaning —, idet man først og fremmest ønskede at sikre Befolkningens Forsyning med Rugbrød, og først i anden Række bekymrede sig for Hvedebrødet. Den ved Maksimalpriserne skabte Overpris for Rug virkede iøvrigt som en Cadeau til de lettere, fortrinsvis rugdyrkende Jorder.

De saaledes fastsatte Maksimalpriser betød en ikke ringe Forhøjelse i Forhold til de før Krigsudbruddet raadende Kornpriser. Københavns Kornnotering — der som en ved Salg fra Forhandler i større Partier loko København gældende Pris endda maa ligge højere end de af Produktionssted gældende Maksimalpriser — var saaledes i August 1939 i Gennemsnit for:

Rug	Kr. 14,62
Hvede	Kr. 15,00
Byg	Kr. 11,87
Havre	Kr. 12,33
La Plata Majs	Kr. 14,25

Den saaledes ved Maksimalpriserne givne Margin til Forhøjelse af Priserne begrundedes med den almindelige Prisstigning samt med, at den større Knaphed krævede, at der i højere Grad økonomiseredes med Kornet, hvilket de forhøjede Priser kunde bidrage til. De anførte Maksimalpriser var gældende indtil Høsten 1940, og de blev — som Maksimalpriser i Krigstid har en Tilbøjelighed til! — i Praksis ret hurtigt ogsaa »Minimal«priser, saa der ikke omsattes ret meget Korn til lavere Priser. Tværtimod viste det sig vanskeligt at overholde Maksimalpriserne. En Annonce fra et jydsk Dagblad i Januar 1940 af følgende Indhold illustrerer med al Tydelighed dette¹⁾: »Sædekorn købes. Byg, Havre og Blandsæd; holl. Vægt, Sort og Spireevne har mindre Interesse. Pris 20 Kr. afhentet paa Pladsen.« Der kan næppe være Tvivl om, hvad dette »Sæde«korn, som under denne Betegnelse lovligt kunde omsættes til en 3 Kr. pr. 100 kg højere Pris end Foderkorn, skulde bruges til! Det kan her tilføjes, at Reglerne for Handel med Sædekorn skærpedes allerede i Februar 1940.

Maksimalpriserne gjaldt som nævnt kun indenlandsk Korn samt allerede hjemkommet Majs; men naturligvis var det svært at faa noget Udbud frem heraf, naar tilmed Prisen ved Import af fremmed Korn laa højere. For at holde Importprisen nede blev der ved Lov af 10. November 1939 som Led i Foranstaltningerne til »Udligning af Misforholdet mellem Landbrugets Eksportpriser og Produktionsomkost-

¹⁾ Cit. efter Rigsdagstidende, Forhandlinger i Folketinget, 1939-40, Sp. 5135.

ninger« ydet et Tilskud paa indført Foderkorn paa 2 Kr. pr. 100 kg. Senere (1. Februar 1940) forhøjedes dette Tilskud til 6 Kr. (samt 2 Kr. for Foderkager) samtidig med, at Tilskudet gjordes afhængigt af, at Landmanden afleverede Brødkorn, som han eventuelt var i Besiddelse af. Endelig begrænsede Lov af 30. Marts 1940 Tilskudet til kun at skulle komme Landbrug med under 20.000 Kr. Grundværdi til gode og kun for et vist Kvantum. Denne sidste Lov, der tillige bl. a. indeholdt de ret indviklede Bestemmelser om særlige Sterlingkurser for Landbrugets Eksport, var den sidste i sin Art; den fik knap nok Lejlighed til at vise sine Virkninger i Praksis, idet Landets Besættelse en halv Snes Dage senere ganske ændrede Situationen og gjorde helt andre Forholdsregler paakrævet.

Et Hovedformaal med Maksimalprisbestemmelserne for Korn var at holde Brøddriserne i Tømme. Ved en handelsministeriel Bekendtgørelse af samme Dato som Bekendtgørelsen om Maksimalpriser paa Korn, 16. September 1939, fastsattes der Maksimalpriser paa Mel og Brød i Forbindelse med Forskrifter om Udmalingsprocenter for Mel.

Disse Maksimalpriser var baseret paa et ved en Lov af samme Dato iværksat Afgifts- og Tilskudssystem, der gik ud paa at lægge paa Hvedebrødsprisen mod til Gengæld at reducere Rugbrødsprisen. Man ønskede, antagelig ud fra et særlig demokratisk Synspunkt, specielt at holde det grove Rugbrød nede i Pris, medens Lovgiverne aabenbart placerede Hvedebrødet i en Slags »Luksusvare«-Klasse. Ved Formaling af Hvede til Menneskeføde skulde erlægges en Afgift paa 3 Kr. pr. 100 kg, foruden at der ved Indførsel af Hvedemel fra Udlandet paalagdes en dertil svarende Indførselsafgift. Provenuet af denne Afgift indgik i en Fond, hvis Midler udbetaltes Møllerne i Tilskud ved Formaling af groft Rugmel og Halvsigtemel; Tilskudet udgjorde 5 Kr. pr. 100 kg formalet Rug. Disse Satser forhøjedes iøvrigt allerede i Januar 1940 til henholdsvis 5,80 Kr. og 9 Kr. og er siden hen atter ændret (sml. senere). For at opnaa den fornødne Kontrol med Brødkornsformalingen krævedes det af Møllerne, at de skulde *autoriseres* af Landbrugsministeriet, og de skulde afgive periodisk Regnskab til Statens Kornkontor over Lager, Formaling, Salg m. v., hvorefter deres Ind- og Udbetalinger af Afgifts- og Tilskudsbeløb rettede sig.

Andre Reguleringer Vinteren 1939/40. For dernæst særlig at sikre Brødkornsforsyningen udstedtes der allerede den 9. September 1939 Forbud mod Opfodring af Rug og Hvede, der var tjenlig til Menneskeføde, et Forbud, som dog i de efterfølgende Maaneder modificeredes noget. Fodringsforbudet for Rug og Hvede medførte, at Landmænd,

var oprettet allerede flere Aar tilbage til Hjælp ved Administrationen af Førkrigstidens Kornordninger.

Den første Tid under fuldstændig Selvforsyning. Ved Danmarks Inddragelse under den fuldstændige Vestmagt-Blokade den 9. April 1940 ændredes Vilkaarene for Landets Kornøkonomi paany radikalt. Import af Korn og Foderstoffer ad de sædvanlige Veje kunde ikke gennemføres, og Indkøb i noget væsentligt Omfang fra Lande, med hvilke en nødtørftig Handelsforbindelse vilde kunne opretholdes — der kunde være Tale om Østersø- og Donaulandene — viste det sig snart, at man ikke kunde gøre Regning paa. Vi maatte indstille os paa at klare os med Landets egen Høst, baade til Menneskeføde og til Foder. Og det var ikke alene Bortfaldet af Kornimporten, der maatte raades Bod paa, men ogsaa Manglen paa Oliekager o. lign.

Med Henblik paa Sikring af det, der var vigtigst af alt: Brødkornsforbruget, udstedtes der allerede den 13. April 1940 fuldstændigt Forbud mod at anvende Rug og Hvede til andet end til Fremstilling af Mel og Gryn til Menneskeføde. Dette Forbud suppleredes den 1. Maj med en Afleveringspligt, hvorefter alt Brødkorn inden Ugangen af Maj Maaned skulde afhændes, saa det kom i Besiddelse af enten en autoriseret Møller eller Brødkornskontoret. Derimod skred man endnu ikke i det indeværende Høstaar til en Rationering af Forbruget til Menneskeføde.

Manglen paa Foderkorn blev i Løbet af Sommeren overordentlig følelig. Af udenlandsk Foderkorn fandtes der kun knappe Beholdninger; Importen af Korn og Foderstoffer havde siden Krigsudbruddet været langt under det sædvanlige, og Centralkontoret havde tilmed særlig lagt Vægten paa Indkøb af Foderkager. I de efter Besættelsen følgende Maaneder indtil den nye Høst fremkom der forskellige Bestemmelser, der tilsigtede den bedst mulige Fordeling af de eksisterende Forraad samt at hindre spekulativ Oplagring i Forventning om højere Maksimalpriser fra det nye Høstaar. I Hovedtrækkene gik disse Bestemmelser ud paa at fordele den udenlandske Byg og Majs blandt de mindre Landbrugere (med under 20.000 Kr. Grundværdi) samt Avlscentre etc., medens Havren skulde forbeholdes Hestene uden for Landbruget. For indenlandsk Foderkorn forbødes fra 26. Juni al fri Om sætning. Alle Beholdninger af dansk og udenlandsk Foderkorn hos Handlende og paa Gaarde over 20.000 Kr. Grundværdi skulde i de følgende Dage konstateres af de kommunale Kornnævn ved personligt Eftersyn, og Kornnævnene fastsatte derefter for Ejendomme med over 20.000 Kr. Grundværdi, hvor meget Korn de nødvendigvis skulde bruge

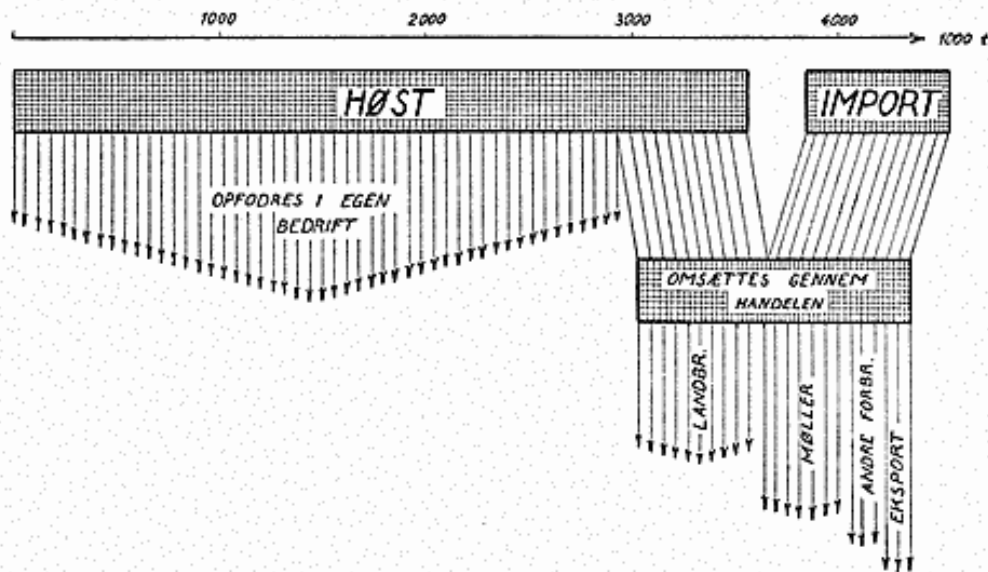

Fig. 1. Kornomsætningen i Danmark (aarlige Gennemsnit 1934-38).

til Foder for deres Besætning indtil 15. September. Overskydende Beholdninger var de pligtige at sælge efter gældende Maksimalpris til mindre Ejendomme, der var i en absolut Nødssituation med Hensyn til Foderkorn, og hvad der yderligere maatte være tilovers, skulde inden den 8. August afleveres til en Handlende. Alle, der ønskede at købe Foderkorn, maatte have Tilladelse fra Statens Kornkontor. Omvendt var de Handlende, saafremt de var i Besiddelse af Korn, pligtige til at sælge til enhver, der foreviste saadan Indkøbstilladelse.

Danmarks Kornomsætning mængdemæssigt belyst. Danmarks Kornhøst andrager i Gennemsnitsaar omkring $3\frac{1}{2}$ Millioner Tons. Hovedparten heraf opfodres under normale Forhold paa de samme Gaarde, hvor det produceres, medens den mindste Del — i Aarene op imod Krigen antagelig ca. $\frac{1}{6}$ eller omkring 500—800.000 Tons — kommer i Handelen, hvorfra det sammen med et importeret Kvantum af omtrent samme Størrelse afsættes til andre, kornkøbende Landbrugsbedrifter, til Formaling til Menneskeføde, til Industrien, til Foder for Husdyr uden for Landbruget samt til Eksport. Denne Kornomsætning er vist i ovenstaaende Fig. 1, hvis Størrelsesforhold — der paa enkelte Punkter maa støtte sig paa Skøn — udtrykker et aarligt Gennemsnit af Perioden 1934—38.

Høstudbyttet i Krigsaarene fremgaar af nedenstaaende Tabel; særlig paafaldende er den ringe Kornhøst i 1941 (Tallene angiver 1000 Tons):

	Hvede	Rug	Byg	Havre	Blandsæd	Bælgsæd	Korn-afgrøder ialt
1939	419	241	1250	1011	694	7	3622
1940	189	272	1159	907	712	8	3247
1941	193	306	914	721	574	13	2721
1942	16	412	1385	1011	953	20	3797

En nøjere Opgørelse af det indenlandske *Forbrugs Størrelse* og *Sammensætning* for de forskellige Kornarter i aarligt Gennemsnit 1934—38 — en Opgørelse, der heller ikke i alle Enkeltheder kan foretages med fuld Nøjagtighed — giver et Resultat, der grafisk er fremstillet i nedenstaaende Fig. 2. Den dominerende Betydning af Landbrugets Forbrug til Opfodring fremgaar tydeligt; for alle Kornarter, selv »Brødkorn«-arterne Hvede og Rug, er Forbruget til dette Formaal størst. Bemærkelsesværdigt er bl. a. det relativt ringe Omfang af det industrielle Forbrug.

Ved Vurdering af Kornforbruget og de Konsekvenser, som dets tvangsmæssige Reduktion ved Importens Bortfald maatte have, maa endvidere erindres den Brist i Landbrugets Foderforsyning, der beroede paa manglende Indførsel og Produktion af Oliekager. Forbruget heraf har i Almindelighed mindst samme Foderværdi som hele Kornimporten.

Grundtrækkene i Selvforsyningstidens Kornordninger. Som Følge af, at Danmarks Kornforsyning fra Foraaret 1940 var fuldstændig hen-

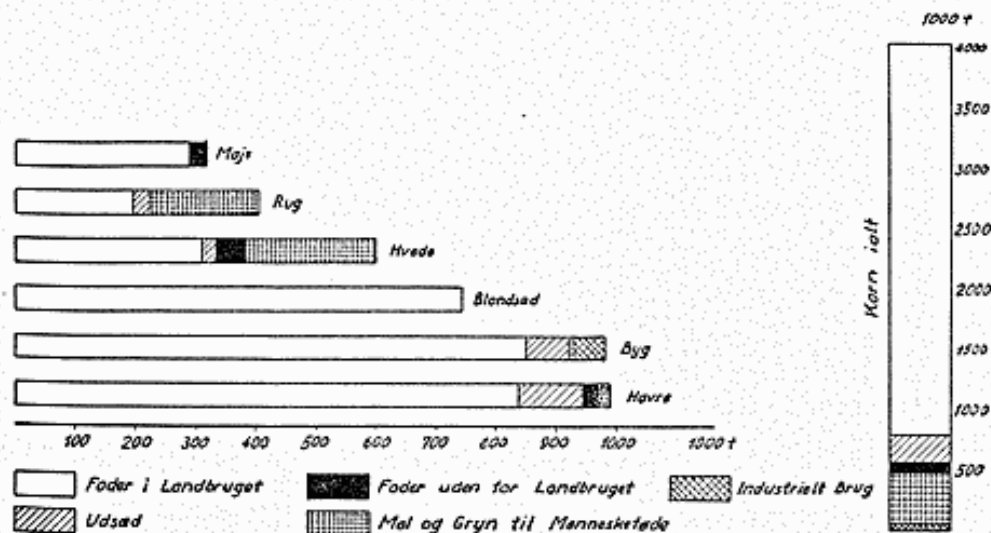

Fig. 2. Kornforbrugets Sammensætning (aarligt Gennemsnit 1934-38)

vist til Landets egen Produktion, maatte der fra det kommende Høstaars Begyndelse straks lægges faste Rammer for den samlede Kornøkonomi. Det kunde forudses, at Udbudet til de »lave« Priser,¹⁾ man ønskede at holde Kornet i, langt fra vilde kunne dække Efterspørgslen. Derfor var det nødvendigt at tvangsudskrive de fornødne Kvanta hos Producenterne og udrationere dem til Forbrugerne til faste Priser. Det var en videre Udvikling af den Form for tvangsmæssig Styring af Kornøkonomien, som man under forrige Krig efter forskellige famlende Forsøg og dyrekøbte Erfaringer var naaet frem til ved Kornlovene for Høstaarene 1917/18 og 1918/19. Forudsætningerne for en effektiv og heldig Kornlovgivning var imidlertid gunstigere under denne Krig end sidst — og dens Gennemførelse, som Forholdene laa, af endnu mere jernhaard Nødvendighed. Denne Gang havde man dels den foregaaende Krigs Erfaringer at bygge paa, og dels var Offentlighedens og særlig Erhvervslivets hele Indstilling over for saadanne dybtgaaende Reguleringer mere positiv end under den første Verdenskrig, hvor man havde flere Menneskealdres økonomisk »Frihed« som Baggrund. Nævnes kan det ogsaa, at den i Mellemkrigstiden stærkt udviklede og forbedrede Erhvervsstatistik har været til stor Nytte for Tilrettelæggelsen af et planøkonomisk Storværk, som den fra 1940 gennemførte Kornlovgivning maa siges at være.

Den første Kornordning af denne Art udformedes i Lov af 25. Juli 1940 med tilhørende Bekendtgørelse af 3. August 1940 og gjaldt for Høstaaret 1940/41. Det maa her tilføjes, at bl. a. Bestemmelserne om Formaling af Brødkorn og Rationering af Mel og Brød samt om Handel med Klid og andre Foderstoffer, der i og for sig ikke hører ind under »Kornordningen« i snæver Betydning, supplerer og fuldstændiggør denne, saa de tilsammen udgør et Hele. I Tiden siden 1940 er der hvert Aar vedtaget Kornordninger²⁾, der i Hovedlinierne har været af lignende Indhold som den første. Deres Grundtræk er følgende: Der skal sikres det nødvendige Korn til Befolkningens Forsyning med Brød, Mel og Gryn. Dernæst maa der skaffes de helt smaa Landbrug, hvis Drift med deres relativt store Husdyrhold normalt er baseret paa betydelige Køb af Korn og Foderstoffer, Adgang til i et vist Omfang at købe et Tilskud af Korn udefra, hvorigennem de kan opretholde deres Eksistensmuligheder og bevare Produktionsevnen, ligesom de

¹⁾ *lave* i Sammenligning med det Niveau, de sandsynligvis vilde stige til, dersom man undlod ethvert Indgreb i Kornets Prisdannelse.

²⁾ Lov af ¹⁶/₄ 1941 med tilhørende Bekendtgørelse af ¹⁰/₇ 1941 for Høstaaret 1941-42.
 » » ²⁰/₃ 1942 » » » » ⁹/₇ 1942 » » 1942-43.
 » » ¹⁸/₃ 1943 » » » » ⁵/₇ 1943 » » 1943-44.

mindre Landbrugere bør kunne købe Foderkorn i Stedet for Brødkorn, som de afleverer. Ligeledes maa der fremskaffes Foderkorn til visse, særlig nyttige Husdyrhold uden for Landbruget, og endelig skal en Del vigtige Industrier forsynes med det til deres fortsatte Produktion paakrævede Korn — og alt dette til Priser, som man har Haand i Hanke med. De til disse Formaal nødvendige Mængder Korn tilvejebringes ved Udskrivning hos Producenterne. Alle Korndyrkere har Pligt til at aflevere hele Avlen af Brødkorn, bortset fra Frarensning samt fornøden Saasæd; dernæst skal Landbrug over en vis Størrelse aflevere andet Korn, indtil deres samlede Aflevering udgør et Kvantum, der fastsættes paa Basis af Ejendommens Grundværdi. Naar Landmændene har afleveret den foreskrevne Mængde Korn, maa de selv disponere over Resten, enten til Forbrug i egen Bedrift eller ved Salg som saakaldt »Frihandelskorn«. Den ved Udskrivning og Tildeling af Korn nødvendiggjorte Omsætning saavel som Omsætningen af Frihandelskorn lader man i videst muligt Omfang foregaa ved Hjælp af de sædvanlige Handelsled, med Anvendelse af det eksisterende tekniske og kommercielle Apparat. Til hele Ordningen knytter sig som nævnt et omfattende Prisreguleringssystem. Administrationen sker gennem forskellige offentlige Organer, tildels med Bistand af Erhvervene selv.

Forbruget af udskrevet Korn. De Forbrugsposter, man efter de forskellige Kornordninger planlagde, skulde dækkes ved Udskrivning hos Producenterne, var følgende (i 1000 Tons):

	1940-41	1941-42	1943-43	1943-44
Mel og Brød	410	410	410	410
Havre- og Byggryn	37	100	100	130
Smaa Landbrugsejendomme	100	100	100	100
Høns- og Svinehold uden for Landbruget	22 ¹ / ₂	23	23	23
Avlscentre og Forsøgsstationer for Svin og Fjerkræ	4 ¹ / ₂	4 ¹ / ₂	4 ¹ / ₂	4 ¹ / ₂
Heste uden for Landbruget		40	40	40
Bryggerier		35	35	35
Spritfabrikker		7 ¹ / ₂	7 ¹ / ₂	7 ¹ / ₂
Kaffesurrogatfabrikker		12	12	12
Ialt	574	732	732	762

Herudover maatte der regnes med en Margin til Dækning af Svind, uforudsete Tab (f. Eks. Ildsvaade) m. v.

Om Nødvendigheden af at sikre den først anførte Post, *Brødkornforbruget*, ved Udskrivning, kan der i Betragtning af de herskende Forhold næppe diskuteres, og Berettigelsen heraf har vistnok heller ikke fra nogen Side været draget i Tvivl, endsige angrebet. Man kunde spørge, om det er paakrævet at forlange *hele* Brødkornsavlen afleveret, eller om man eventuelt ikke kunde tillade Landmændene at anvende en Del i Bedriften. I normale Tider opfodres den overvejende Part af Hvede- og Rughøsten; til Gengæld importeres der saa anselige Kvanta af disse to Kornarter til Anvendelse til Menneskeføde. Dette skyldes foruden Prisforhold navnlig kvalitetsmæssige Aarsager, idet visse Sorter udenlandsk Korn (de »haarde« Sorter) egner sig bedre til Fremstilling af Mel end de i Danmark sædvanligt dyrkede Sorter. Imidlertid *kan* det danske Brødkorn udmærket anvendes, og tilmed i det store og hele give rigtig godt Brød — det viser ikke mindst Erfaringerne nu under Krigen. Naar Danmark skal indstille sig paa Selvforsyning med Brødkorn, vil — hvis vi sammenligner Produktions- og Forbrugstallene fra Femaaret før Krigen (se nedenfor) — næsten hele Produktionen af i alt Fald Rug medgaa, medens den paa den anden Side skulde være tilstrækkelig til Dækning af Behovet, og af Hvede endda give et anseligt Overskud, selv om man under Krigen maatte forvente nogen Stigning i Forbruget af det billige Næringsmiddel, Brødet er. I Betragtning af den Usikkerhed m. H. t. Produktionsresultatets Størrelse, der altid knytter sig til landbrugsmæssig Produktion, synes selv disse Gennemsnitstal dog ikke uden videre at retfærdiggøre noget Forbrug af Brødkorn udover til Menneskeføde. Den faktiske Udvikling i de forløbne Krigsaar har gjort det i allerhøjeste Grad klart, at den fuldstændige Afleveringspligt for baade Rug og Hvede har været en ikke blot forsvarlig, men absolut uomgængelig Foranstaltning.

For paa effektiv Maade at modvirke Spild og ulovlig Anvendelse af Brødkorn eller Produkter heraf — for Rugmels og -brøds Vedkommende laa der i den paa Grund af Formalingstilskudet særlig lave Pris en Fristelse til Anvendelse som Foder — og sikre en ligelig Fordeling af de forhaandenværende Mængder, maatte en Brødrationering blive den eneste farbare Vej. Henholdsvis fra 2. og 16. September 1940 indførtes da en foreløbig Rationering af Hvede- og Rugmel samt Brød heraf, og fra 1. Oktober blev Rationeringen definitivt fastlagt og fuldstændig. Rationerne sattes til 18 kg groft Rugbrød eller en tilsvarende Mængde Sigtebrød og 6,3 kg Franskbrød pr. Kvartal plus et ret rundhaandet uddelt Tillæg til haardtarbejdende paa 9 kg groft Rugbrød, eller de til disse Rationer svarende Kvanta Mel (13,5 kg groft Rugmel og 5,25 kg Hvedemel). Fra 1. Januar 1941 forhøjedes Rugbrødsrationen til 23 kg pr. Kvartal, hvorved den bragtes paa Linie med

Rationen i andre nordiske Lande. Børn under 6 Aar fik herefter kun 9 kg Rugbrød pr. Kvartal, medens der foruden det tidligere Tillæg paa 9 kg til haardtarbejdende indførtes et dobbelt Tillæg paa ialt 18 kg til meget haardt arbejdende. Antallet af Personer i hver af de to Kategorier »haardtarbejdende« og »meget haardtarbejdende« var ca. 200—300.000. Rationerne maa betegnes som rigelige, i alt Fald større end Normalforbruget, hvilket under Hensyn til andre Næringsmidlers stigende Knaphed og Dyrhed ogsaa var nødvendigt. Udnyttelsen af Mærkerne var til at begynde med heller ikke fuldstændig, men har med Aarene nærmet sig 100 pCt.

De anførte Rationer gjaldt, til Hvedebrødsrationen fra April Kvartal 1942 maatte »strækkes« og skærpes og fra 1. September samme Aar helt faldt bort (undtagen for Børn under 2 Aar samt visse syge); dog har der i de siden forløbne Rationeringsperioder ekstraordinært kunnet uddeles 0,8 kg Hvedemel hvert Kvartal. Til Erstatning for den bortfaldne Hvedebrødsration er der givet en Ration paa 6,5 kg Rugsigtebrød eller Bygfranskbrød pr. Kvartal.

Naar det har knebet saa stærkt med Forsyningen navnlig af Hvedemel, skyldes det en katastrofal Nedgang i Hvedeproduktionen, forarsaget af mange Hvedearealers hele eller delvise Ødelæggelse under de tre haarde Vintre 1939/40 — 1941/42. Den mere haardføre Rug klarede derimod Vinterkulden bedre. Hertil kommer saa den Tilskyndelse til at dyrke Rug i Stedet for Hvede, der har været et Resultat af den førte Prispolitik, hvorefter Rug betales Producenterne med en højere Pris end Hvede. Disse Faktorer i Forening har, som det noget drastisk er blevet udtrykt, medført »en sand Udryddelseskrig mod Hvedearealerne«¹⁾ 2). Den stærke Nedgang i Forsyningen med Hvede

1) Følgende Oversigt over Brødkornsarealerne viser de store Tab ved Bortfrysning navnlig i Vintrene 1939—40 og 1941—42 samt Tilbagegangen i Tilsaaning med Hvede. Arealerne med Rug er derimod gaaet frem. Naar Høstarealet undertiden kan blive større end det i det foregaaende Efteraar tilsaaede Areal, skyldes det Dyrkning af Vaarrug og Vaarhvede; i Virkeligheden er Bortfrysningerne altsaa af større Omfang, end Tallene giver Udtryk for. (Tallene, der kun omfatter Landkommunerne, angiver 100 ha).

	Tilsaaet Areal	Høst- areal	Høstareal i pCt. af Tilsaaet Areal
<i>Efteraar 1939, Høst 1940:</i>			
Hvede	1376	806	58,6
Rug	1058	1374	82,9
<i>Efteraar 1940, Høst 1941:</i>			
Hvede	944	820	86,9
Rug	1842	1918	104,1
<i>Efteraar 1941, Høst 1942:</i>			
Hvede	738	57	7,7
Rug	2276	1904	83,7
<i>Efteraar 1942, Høst 1943:</i>			
Hvede	446	459	102,9
Rug	2038	2256	110,7

2) Den højere Pris paa Rug end paa Hvede kan maaske ogsaa have sin Betænkelse ved, at den animerer til en uøkonomisk Anvendelse af Jorden, idet man paa Jord, der er velegnet til Hvededyrkning, i Stedet dyrker den mindre yderige Rug.

(Tallene angiver 1000 Tons)	Høstudbytte + Saasæd		Møllernes Forbrug til Mel		Indførsel+Udførsel af Mel omregnet til helt Korn ¹⁾		Samlet indenl. Forbrug til Menneskeføde	
	Rug	Hvede	Rug	Hvede	Rug	Hvede	Rug	Hvede
1934-38 gstl.	237,2	360,7	180,0	216,8	+ 6,0	32,6	174,0	249,4
1939.....	213,0	394,0	183,6	210,3	+ 7,9	22,4	175,7	232,7
1940-41....	240,9	172,3	201,5	166,8	+ 1,0	0,6	200,5	167,4
1941-42....	267,7	179,8	215,0	169,2			215,0	169,2
1942-43....	377,1	8,0						

har saa igen yderligere anstrengt Rugforsyningen, saaledes at det til visse Tider har været nødvendigt at indmale indtil 30 kg Byg i 70 kg Rug, foruden at der blandes Klid i Melet. For ikke at risikere et fuldstændigt Ophør af Hvededyrkingen vedtoges der i August 1942 en Lov om Statsgaranti mod Tab, der maatte opstaa ved, at Arealer med Hvede gik til Grunde i Vinteren 1942—43, ligesom der blev truffet virksomme Foranstaltninger for at fremskaffe tilstrækkelig Saahvede i Efteraaret 1942. Statsgarantien blev heldigvis kun i meget ringe Omfang aktuel (130 Landbrugere anmeldte Erstatningskrav for 160 ha); de sparsomme Hvedemarker fik denne Gang i det store og hele Lov til at overvintre uskadt.

Ovenstaaende Tal viser de Mængder Rug og Hvede (uden Fradrag for Svind), der efter en Beregning paa Basis af Landbrugsstatistikken har været til Raadighed af den danske Høst, dels i Gennemsnit af 1934—38, dels i hvert af de forløbne Krigsaar. Endvidere er anført en Beregning af Forbruget til Menneskeføde i det nævnte Femaar samt i Kalenderaaret 1939 og Høstaarene 1940/41 og 1941/42 (i 1000 Tons).

Med Hensyn til Nødvendigheden af Udskrivning af Korn til Fremstilling af *Byg- og Havregryn* til Menneskeføde kan anlægges lignende Synspunkter som omtalt i Forbindelse med Brødkornet. Forbruget af dette billige Næringsmiddel er steget stærkt under Krigen. Møllernes gennemsnitlige aarlige Forbrug af Byg og Havre til Fabrikation af Gryn kan paa Grundlag af Produktionsstatistikken for 1934—38 beregnes til ca. 11.000 Tons Byg og ca. 21.000 Tons Havre, altsaa ialt ca. 32.000 Tons. Tendensen i Grynforbruget var allerede før Krigen stigende, og Møllerne anvendte i det sidste Fredsaar ca. 37.000 Tons Byg og Havre, hvilket Kvantum man afsatte i den første Kornordning. Den stærke Forøgelse af Grynforbruget samt den Omstændighed, at Byg- og Havregryn sikkert under Manglen paa andre Foderemner i mange

¹⁾ Ind- og Udførselen i 1941 og 1942 kendes ikke, men er her sat til 0.

Tilfælde blev benyttet til Opfodring, medførte imidlertid, at det kneb med at tilfredsstille Efterspørgslen. Man maatte derfor i December 1940 — ogsaa for at imødegaa Hamstring — indføre Rationering af Byg- og Havregryn samt forbyde Opfodring deraf. Rationen (3 kg Byg- eller Havregryn Kvartalet) var egentlig sammenlignet med *Gennemsnitsforbruget* ret rigelig og Udnyttelsen af Mærkerne derfor i Begyndelsen ringe. Den efterhaanden stærkt stigende Udnyttelse af Rationerne — som man af ernæringsmæssige Grunde tilmed senere har sat noget i Vejret — har i de efterfølgende Aar nødvendiggjort, at det til dette Formaal afsatte Kvantum Korn forøgedes til 100.000 Tons og sidst til 130.000 Tons; men tiltrods herfor har det undertiden været vanskeligt for Forbrugerne at faa Gryn paa deres Rationeringsmærker.

Til Salg til »saadanne Brugere af *landbrugsmæssigt drevne, mindre Ejendomme*, som erholder mindst $\frac{3}{5}$ af deres Indtægt af Ejendommen«, har der ved alle Kornordningerne været afsat 100.000 Tons Foderkorn, saakaldt Tildelingskorn. Fordelingen af dette Korn foretages af Landbrugsministeriet efter Samraad med Husmandsforeningerne og Landboforeningerne; efter den første Kornordning skulde Ejendommens Grundværdi ligge mellem 500—5000 Kr. for at komme i Betragtning ved Tildelingen; men denne Bestemmelse er siden udeladt i selve Lovene. Ejendommenes Størrelse er dog stadig den væsentligste Rettesnor for Tildelingen.

Denne Fordeling til visse Landbrug af Korn, der tvangsudskrives hos andre, kan nok give Anledning til nogen Diskussion.

Paa den ene Side hævdes, at Husmændene paa denne Maade faar tildelt billigt Korn »paa Bekostning af« de større Gaarde. Heroverfor fremføres, at de store Landbrug altid, ogsaa i normale Tider, har solgt Korn, medens de smaa har købt — omend almindeligvis til frit dannede Priser. I de fleste Tilfælde er det kun muligt for saadanne Landbrugere, som Kornlovens Bestemmelser om Tildelingskorn sigter til, overhovedet at opretholde en rimelig Indtægt, dersom de kan købe Korn udefra; da tilmed Oprettelsen af den Slags Brug hyppigt er sket efter Statens Ønske og med offentlig Bistand, kan Samfundet ogsaa siges at have en vis Forpligtelse til i givet Fald at træffe Foranstaltninger, der sikrer deres Eksistens.

Paa den anden Side maa det være en Forudsætning, at Modtagerne af Tildelingskornet virkelig selv anvender det i deres egen Bedrift, og ikke f. Eks. sælger det til langt højere Pris som Frihandelskorn. Derved vilde der kunne opstaa, hvad man kunde kalde »Sofaavlere«, paa lignende Maade som man inden for Handelen kender »Sofaimportører«, eller som man har set Landmænd, der havde en anselig Indkomst ved

at sælge Svinekort, de fik tildelt — uden iøvrigt at røre en Finger! Det saa derfor noget ejendommeligt ud, at en Bkg. af 18. September 1940 tillod Omsætning af Indkøbsmærker baade til Ombytningskorn og Tildelingskorn (omend ikke til højere Pris end 3 Kr. pr. 100 kg). Saadan Omsætning blev da ogsaa forbudt allerede 28. Oktober 1940, ligesom der senere er truffet Foranstaltninger til at hindre, at Landmænd, der modtager Tildelingskorn, kan foretage Salg af Korn i fri Handel.

Tildelingen til *Høuse- og Svinehold uden for Landbruget* kommer Landarbejdere o. lign. til gode, der plejer at opfede en Gris eller to om Aaret eller holde nogle Høns til Forsyning af egen Husholdning. Foruden den ofte haardt tiltrængte Besparelse i de kontante Udgifter, disse Personer kan opnaa ved at opretholde et saadant beskedent Husdyrhold, hvilket kun er muligt ved Hjælp af en Korntildeling, har det visse samfundsmæssige Fordele, idet f. Eks. Køkkenaffald o. lign. derigennem udnyttes.

Avlscentre og Forsøgsstationer for Svin og Fjerkræ har man ønsket at tildele Korn, for at de mange Aars Erfaringer og Forbedringer, der er samlet af disse Stationer, skulde kunne bjærges nogenlunde intakt gennem Krigsaarene.

Hvad endelig de sidst anførte Forbrugsposter angaar, hvortil der ved den første Kornordning ikke fremskaffedes Korn ved Udskrivning, skal nævnes, at »*Heste uden for Landbruget*« i det væsentlige omfatter Arbejdsheste i Transporttjenesten samt i Tørvemoser, Skove o. lign., men tillige det luksusprægede Hestehold — Væddeløbs- og Rideheste m. v.

Til Sammenligning med de Kvanta, der ved de sidste tre Kornordninger er afsat til *Industrien*, anføres paa Grundlag af Beregninger efter Produktionsstatistikken Forbruget af Korn (inkl. Majs) i 1938:

Bryggerier m. v.	ca. 52.000 Tons
Sprit- og Gærfabrikker	ca. 6.200 Tons
Kaffesurrogatfabrikker (1939)	4.200 Tons.

Til disse Tal maa bemærkes, at Industrien under Krigen maa undvære visse Raastoffer, i hvis Sted der maa anvendes Korn. Desuden er Behovet, særlig for Kaffesurrogater, langt større nu, end det var i Fredstider. Omvendt maa Eksporten af de fremstillede Produkter være faldet bort; særlig Udførslen af Malt var før Krigen ret betydelig.

Iøvrigt skal disse sidstnævnte Forbrugsposter nærmere diskuteres nedenfor i Forbindelse med Frihandelskornet.

Det kan tilføjes, at Landbrugsministeren har en vis Frihed til at forhøje eller nedsætte Tildelingen til de enkelte Formaal. Saaledes tildeltes der f. Eks. i August i Aar Bryggerierne 5000 Tons Byg ekstra.

Kornproducenternes Afleveringspligt. Ved Beregningen af den Afleveringspligt, der til Dækning af de omtalte Formaal maatte paalignes det kornproducerende Landbrug, gjaldt det om, at det Indgreb i Landbrugernes tilvante eller ønskede Dispositioner, som derved nødvendigvis maatte ske, blev saa lempeligt som muligt. Det Kvantum, der efter det foranstaaende skal udskrives om Aaret, ligger i Overkanten af eller snarere noget over det, der i normale Tider ved Gennemsnitshøst bringes i Handelen af Landmændene; men man maa her huske paa, at de fleste af de Landmænd, der normalt sælger Korn, plejer at købe andet, ofte udenlandsk, Korn samt Foderstoffer af forskellig Art i Stedet, og dette er de under de nuværende Forhold afskaaret fra. Afleveringspligten skulde især lignedes paa Ejendomme, der plejede at sælge Korn og iøvrigt paa dem, der med mindst Ulempe kunde undvære noget af deres Korn. Imidlertid var det nødvendigt at opstille klare og utvetydige Regler for Paaligningen af Afleveringspligten, Regler, der overlod saa lidt som muligt til Afgørelse ved Skøn; kun derved kunde man hindre Vilkaarligheder og Forskelligheder i Administrationen, der i Betragtning af det store Antal Landejendomme for en væsentlig Del maatte ske ved lokale Organer.

Da de store Landbrugsbedrifter gennemgaaende har en forholdsvis ringere Besætningsstyrke end de smaa, er deres Kornforbrug i Almindelighed ogsaa relativt mindre. Som Hovedregel gælder det, at Landbrug under en vis Størrelse — man nævner undertiden en Grænse paa 40—50 ha — maa købe Korn udefra, medens større Gaarde er kornsælgende. Men naturligvis er der mange andre Omstændigheder end Størrelsen, der spiller ind, saasom lokale, naturgivne Forhold (Tilliggende af Skov, Eng o. s. v.), særlige Produktionsgrene (Mælk til Byerne, Sukkerroer o. s. v.) eller Gaardens Driftsplan (»Mejerigaarde«, »Korngaarde« o. s. v.). Saaданne kvalitative Forhold har man imidlertid af administrative Grunde i det væsentlige maattet opgive at tage i Betragtning ved Beregningen af Afleveringspligten og alene holde sig til det kvantitative, objektive maalelige Kriterium: Ejendommens Størrelse, idet man blot som Ventil har indført den nedenfor nærmere behandlede Forbeholdsret.

Ligningen skulde derefter foregaa paa Grundlag af en Skala, begyndende ved en vis Ejendomsstørrelse og stigende progressivt med Gaardens Størrelse. Maalet for Landbrugsbedrifternes Størrelse mente

man bedst at kunne tage i Grundværdien, saaledes som den findes ansat ved Vurderingen til Grundskyld. Støttet paa Beregninger foretaget af Det statistiske Departement, samt for de senere Kornordninger tillige paa de gjorte Erfaringer, har man derefter opstillet Ligningsskalaen. Efter Kornordningen 1940/41 begyndte denne med en Udskrivning paa 500 kg pr. paabegyndt 1000 Kr. Grundværdi af Ejendomme mellem 10.001—25.000 Kr. Grundværdi og sluttede med 800 kg pr. 1000 Kr. for Ejendomme over 80.000 Kr. Grundværdi. 1941/42 skærpedes Udskrivningsskalaen, saa den spændte fra 500 kg pr. paabegyndt 1000 Kr. for Ejendomme mellem 8.001—12.000 Kr. (for Ejendomme mellem 8.001—10.000 Kr. nedsat til 250 kg) til 1050 kg for Ejendomme over 100.000 Kr. Ved Ordningerne for 1942/43 og 1943/44 har de største Ejendomme endelig faaet en lille Nedsættelse, saaledes at højeste Aflevering er 1000 kg pr. paabegyndt 1000 Kr. Grundværdi for Ejendomme over 100.000 Kr. Grundværdi, medens Ejendomme mellem 8.001—12.000 Kr. afleverer 500 kg pr. paabegyndt 1000 Kr. Grundværdi (uden Nedsættelse).

Afleveringspligten paahviler principielt alle Arealer, der hører til eller drives (f. Eks. som Regel forpagtede Arealer) i Forbindelse med en Landejendom, altsaa ogsaa f. Eks. Hede- og Klitarealer, Enge samt Skove og Plantager. Derimod har Arealer, der ikke hører til en Landejendom — altsaa navnlig selvstændige Skovejendomme — ingen Afleveringspligt. Ved Kornordningen 1943/44 er dog indført den Bestemmelse, at Arealer, der ikke hører til en Landejendom, men hvorpaa der dyrkes Korn, underkastes Afleveringspligt — ogsaa for Grundværdi under 8.001 Kr. Det havde nemlig vist sig — man har her et Eksempel paa de overraskende Følger, Lovgivning paa det økonomiske Omraade kan have — at Værdien af saadanne Grundstykker kunde drives i Vejret, idet alt det herpaa avlede Korn kunde afsættes til den langt over Afleveringsprisen liggende Frihandels-Kornpris.

Omfanget af de Arealer, hvis Grundværdi skulde medtages ved Beregning af Afleveringspligten, har stadig været Genstand for Diskussion. Bestemmelsen om, at al til en Ejendom hørende Grund skulde deltage i Paaligningen, motiveres fra Lovgivernes Side med de administrative Vanskeligheder og den Usikkerhed, Fare for Omgaaelser af Afleveringspligten etc., som kunde opstaa, hvis man tillod nogen Form for Fradrag, samt med Risikoen for ikke ved Udskrivningen at kunne skaffe Dækning for de i Loven tilsigtede Kvanta. Heroverfor paapegede man fra Landbrugsside til Imødegaaelse af de paastaaede administrative Vanskeligheder, at der i de i sin Tid gældende Regler for Fordeling af Svinekort, der bl. a. støttede sig paa

Grundværdien, fandtes Undtagelser omfattende Skove, uopdyrkede Hede- og Mosearealer etc. Principielt fremhævedes det urimelige i at paalægge Arealer, hvorpaa der slet ikke kunde dyrkes Korn, en Pligt til at aflevere noget af dette Produkt. Medens Grundværdien af udyrkede Arealer som Hedestrækninger o. lign. kun er ringe, og den derpaa hvilende Afleveringspligt derfor sjældent særlig tyngende, samlede Oppositionen sig navnlig om Afleveringspligten af de til Landbrugsjendomme hørende Skovarealer (»Skovkornet«), som forekom end mere urimelig, da der indførtes Pligthugst — hvorefter der altsaa krævedes hele to, indbyrdes modstridende Tvangsydelser af samme Areal! Saa meget desto mere paradoksalt forekom dette, som Skove, der ikke hørte til en landbrugsmæssigt drevet Ejendom, intet havde med Kornaflevering at skaffe. Det vil sige, at en Ejer af en blandet Land- og Skovejendom kunde slippe for Kornafleveringen af sit Skovareal, hvis han — maaske proforma — forpagtede sin Skov bort! For at afværge de værste Urimeligheder optoges i Kornordningerne fra 1941/42 Bestemmelser, der i et vist Omfang begrænsede Afleveringspligten af Skove, Hede- og Klitarealer m. v., samt af den »Merværdi« i Grundskyld, der skyldes Beliggenhed etc. (f. Eks. Byggegrunde). Men Princippet opretholdes stadig. I Loven om Kornordningen for 1943/44 er det imidlertid bestemt, at Landbrugsministeren, dersom han omkring 1. August 1943 skønner, at Høstudsigterne gør det forsvarligt, helt kan fritage Skove med Pligthugst for Afleveringspligt af Korn. Denne Bemyndigelse er der gjort Brug af i Bkg. af 5. Juli 1943, der »indtil videre« undtager Grundværdien af saadanne Skove fra Kornafleveringen.

Betydelig Interesse knytter der sig til den Kritik, der har været fremført mod selve Grundskylds-Vurderingen som generelt Udtryk for Landbrugenes Størrelse Landet over; det hævdes, at Vurderingen ikke er ensartet fra Egn til Egn, hvorved der naturligvis opstaar Uretfærdigheder i Ligningsgrundlaget. — Vurderingen til Grundskyld er tilrettelagt og foretages for at tjene som Basis for en — overvejende kommunal — Beskatning. I Tidens Løb har den imidlertid for Landejendommenes Vedkommende fundet Anvendelse paa en Række andre, økonomisk vigtige Omraader, saaledes Tildeling af Svinekort, Udbetaling af Tilskud fra »Kornpuljen« efter Førkrigs-Kornordningerne og nu sidst Paaligning af Kornafleveringspligt. En saadan udvidet Brug af Grundskylds-Ansættelserne gør naturligvis Spørgsmaalet om deres Ensartethed fra Egn til Egn og fra Gaard til Gaard overordentlig betydningsfuldt. Det kan her nævnes, at den ordinære Vurdering til Ejendoms- og Grundskyld pr. 1. Oktober 1941 indtil videre er udsat,

bl. a. af Hensyn til de Virkninger, en almindelig Omvurdering vilde have for Kornlovgivningen — og Kornlovene for de omvurderede Ejendomme.

Afleveringspligtens Begrænsning. Ved Tilrettelæggelsen af Afleveringspligten maatte man, som tidligere nævnt, være varsom for at slaa saa lidt som muligt i Stykker for de kornafleverende Landmænd. Det kunde ikke undgaaes, at den trods alt temmelig skematiske Fremgangsmaade med Udskrivning i Forhold til Grundværdien i adskillige Tilfælde — f. Eks. under særlige driftsmæssige Forhold af foran omtalte Art, eller som Følge af mislykket Høst — kom til at virke uønsket haardt. Til Imødegaaelse heraf indførtes den saakaldte *Forbeholdsret*, der dog skulde betragtes som en Nødhjælp, anvendelig i Undtagelsestilfælde.

Forbeholdsbestemmelserne gaar ud paa, at Landmænd, der ikke er i Stand til at opfylde deres Afleveringspligt, har Ret til mod Aflevering af hele den overskydende Kornhøst at tilbageholde et vist minimalt Kvantum til Anvendelse i Bedriften. Da Formaalet hermed maa være at undgaa voldsomme Forstyrrelser i Gaardens Drift ved at berøve den absolut nødvendigt Foder og Saasæd, har man sat Forbeholdets Omfang i Relation til Ejendommens normale Antal af kornforbrugende Husdyr samt det med Korn besaaede Areal. Efter Kornordningen 1940/41 udgjorde Forbeholdsretten 1300 kg pr. Arbejdshest samt enten 400 kg pr. Stk. voksent Kreatur eller til Opdræt af Ejendommens normale Forbrug af Svin og Høns i egen Husholdning 300 kg pr. Svin og 20 kg pr. voksen Høne (det sidste Alternativ er beregnet paa smaa Brug), foruden til Saasæd 200 kg pr. ha Kornareal. Forbeholdet for Kreaturer (der er det betydningsfuldeste) blev ved Kornordningen 1941/42 nedsat til 300 kg pr. Stk., medens de øvrige Satser forblev uændrede. Endelig udvidedes Forbeholdsretten fra 1942/43 af Hensyn til Uldproduktionen til ogsaa at omfatte 50 kg Korn pr. Moderfaar.

Landmænd, der ikke mener at kunne opfylde den dem paahvilende Afleveringspligt, og derfor ønsker at gøre Brug af Forbeholdsretten, maa anmelde dette til det kommunale Kornnævn paa et tidligt Tidspunkt, i Reglen inden 1. September. Forbeholdet medfører forskellige Ubehageligheder og økonomiske Ulemper for Landmanden. Han maa kun tærskes under Kontrol af Kornnævnet, og Tærskningen af hele hans Avl skal være tilendebragt og Kornet afleveret inden en af Nævnet fastsat, meget kort Frist (højest 8 Uger). Ufuldstændig Opfyldelse af Afleveringspligten medfører endvidere, at Landmanden ikke faar Del

i den senere omtalte Efterbetaling paa $\frac{1}{8}$ af det afleverede Kvantum Korn. Viser det sig, at hans Avl er stor nok til, at han kan aflevere det ham paalignede Kvantum fuldt ud, skal han dog under ingen Omstændigheder aflevere mere end dette. Viser det sig, at en Landmand ikke kan opfylde sin Afleveringspligt, og han ikke har anmeldt Forbehold, ifalder han Bødestraf, dersom han da ikke foretrækker at skaffe det manglende Korn ved Indkøb i fri Handel (sml. senere).

Konsekvenser for Kornproducenterne af Afleveringspligten. Nødvendigheden af en vis Tvangsudskrivning af Korn har næppe været bestridt fra nogen Side. Diskussionen har hovedsagelig drejet sig om den samlede Udskrivnings Størrelse samt om Byrdens Fordeling mellem de forskellige Landbrugsbedrifter (og saa naturligvis om Prisen; men herom senere). Da Afleveringspligten overvejende hviler paa det større Landbrug, er Kritikken især kommet fra denne Kant. Hvor fristende det end kan være at bringe nogle af de mest højlydte Raab om Korn til Tavshed gennem en øget Udskrivning, maa det ikke glemmes, at en for høj Udskrivning — eller for snæver Forbeholdsret — kan tvinge Landmændene til at dyrke andre Afgrøder paa Kornets Bekostning for at kunne holde deres Besætning vedlige. Men det Omfang, Afleveringspligten hidtil har haft, og de Priser, som er betalt for Kornet, samt under de Produktionsvilkaar, der iøvrigt har eksisteret for Landbruget, har der ikke vist sig noget Tegn paa Flugt fra Korndyrkningen. Dette fremgaar af nedenstaaende Tal, der stammer fra Landbrugstællingerne (som foretages hvert Aar midt om Sommeren).

	Samlet Kornareal (inkl. Bælgsæd) i 1000 ha	Kornareal i pCt. af samlet Landbrugsareal
1938.....	1.377	42,1
1939.....	1.375	42,3
1940.....	1.291	40,1
1941.....	1.343	41,7
1942.....	1.351	41,9
1943.....	ca. 1.342	—

Den Saatvang, der i givet Fald kunde tænkes at blive aktuel, har der saaledes indtil nu ikke vist sig Tegn paa, at det skulde blive nødvendigt at ty til (et Problem for sig er en særlig Saatvang for Brødkorn, hvis Realisation — i hvert Fald for Hvedens Vedkommende — maaske har været mere nærliggende). Iøvrigt kan der fra Samfundets Side egentlig ikke være noget særlig betænkeligt ved en Nedgang i den samlede Kornproduktion, blot det ikke gaar ud over

den *afleveringspligtige* Del. Dyrkningen af Korn, som Landmændene selv fodrer op, kan de i og for sig godt erstatte med andre Foderafgrøder, f. Eks. Kartoffler (til Svinefoder), hvis de finder det mere udbyttebringende. En saadan Omlægning af Foderproduktionen har ligefrem været støttet af det Offentlige, f. Eks. i Form af Assistance ved Dannelse af Kartoffelkogeforeninger¹⁾.

For at imødegaa den Tilbøjelighed, der kunde være hos den enkelte Landmand til i Ly af Forbeholdsretten at indskrænke Korn dyrkningen til det til eget Forbrug nødtorftigste for at give Plads for andre, i Øjeblikket mere profitable Afgrøder, er der truffet enkelte Bestemmelser. I Kornordningerne for 1942/43 og 1943/44 er det fastsat, at Forbeholdets Størrelse kan nedsættes ret væsentligt for Ejendomme, hvis Kornareal er reduceret i et vist Omfang i Forhold til Gennemsnittet af 1939 og 1940. Den forannævnte Bestemmelse om Efterbetaling til Landmænd, der fuldt ud og rettidigt opfylder deres Afleveringspligt, bevirker endelig en kraftig Ansporing til præcist at aflevere, hvad der kræves.

Som tidligere nævnt skal alle Producenter af *Brødkorn* — Rug, Hvede samt Blandkorn, hvori disse Kornarter findes — aflevere hele deres Avl heraf, bortset alene fra fornøden Saasæd. Dette gælder altsaa ogsaa Landbrugere, hvem der i Henhold til foranstaaende ikke paalignes nogen Afleveringspligt eller hvis Høst af Brødkorn overstiger den dem ifølge Ligningsskalaen paahvilende Afleveringspligt. Til Gen-gæld har saadanne Kornproducenter Ret til at modtage et tilsvarende Kvantum Foderkorn, saakaldt Ombytningskorn, der beregnes til samme — siden 1941/42 endog til en 1,50—2,50 Kr. lavere — Pris end den afleverede Hvede eller Rug. Ved Hjælp af denne Ombytningsret undgaar man den Uretfærdighed, som ellers vilde blive begaaet mod Smaa-brug, der dyrker Brødkorn, idet deres Udnyttelsespris for Kornet ligger langt over den Pris, de faar ved Aflevering. Ellers vilde Resultatet blot blive, at saadanne Landbrug fuldkommen ophørte med Dyrkning af Brødkorn, og en saadan uøkonomisk Produktionsomlægning maatte, bortset fra den Fare, den kunde indebære for Brødkornsforsyningen, medføre baade privat- og samfundsøkonomisk Tab.

¹⁾ Landbrugsraadet har udfoldet Bestræbelser for at faa Landbruget til at tilpasse Produktionen til de givne Vilkaar paa bedste Maade. Navnlig har disse Bestræbelser givet sig Udslag i Udarbejdelsen og Offentliggørelsen af »Redegørelse til Landbrugsraadet over Husdyrproduktionen i Høstaaret 1940—41« (Landbrugsraadets Meddelelser 1940, Nr. 32) — en Redegørelse, der stod i Besætningsreduktionernes Tegn —, samt aarlige Redegørelser for Planteavlens Tilrettelæggelse, ligeledes publiceret i Landbrugsraadets Meddelelser (1941 Nr. 10, 1942 Nr. 10, 1943 Nr. 12).

Det skal endelig omtales, at der, for ikke at hindre den nødvendige Fremavl af Stamsæd, Udveksling mellem Landmændene af Saasæd m. v., er fastsat specielle Bestemmelser herom.

Balancen mellem Udskrivning og Tildelinger. Ved Forudberegningerne maatte man gaa ud fra, at den samlede Mængde Korn, som man statistisk kunde udregne vilde fremkomme ved Paaligning efter en bestemt Skala, vilde blive formindsket noget som Følge af Reglerne om Forbehold. Man maatte derfor sørge for, at det udskevne Kvantum oversteg det, der skulde bruges, med den saaledes forventede Mindreindgang. Denne anslog man ved den første Kornordning (1940/41) med et rundt Tal til ca. 100.000 Tons, hvilket viste sig just at slaa til. Man kalkulerede dette Aar med en Udskrivning paa 667.000 Tons. Imidlertid gav den faktiske Ligning ca. 9 pCt. (59.000 Tons) mere end ventet, idet Det statistiske Departements Forudberegninger hvilede paa Tallene fra Grundskyldsvurderingen pr. 1. Oktober 1936, medens den faktiske Ligning skete paa Grundlag af den for hver enkelt Ejendom sidst foretagne og altsaa gennemgaaende højere Vurdering; alt i alt sluttede dette Høstaar med en ikke ringe Beholdning, der væsentligst overførtes som Reserve til næste Aar. I 1941/42 blev Udskrivningen som Følge af de mere omfattende Behov, der skulde dækkes, sat betydeligt i Vejret, samtidig med, at Forbeholdsretten som ovenfor nævnt indskrænkedes. Udskrivningen ansloges paa Forhaand til 873.000 Tons, idet der som Reserve for Forbehold m. v. afsattes ca. 141.000 Tons. Den usædvanlig daarlige Høst i 1941 i Forbindelse med den lovlig høje Udskrivningsskala, der gjorde det vanskeligt navnlig for de større Gaarde af opfylde Afleveringspligten, medførte imidlertid, at Forbeholdsretten slugte 186.000 Tons, samtidig med, at den faktiske Ligning gav noget mindre end beregnet. Underskudet, der øgedes bl. a. ved den stigende Udnyttelse af Rationeringsmærkerne for Brød, maatte dækkes af den gamle Beholdning samt ved, at Tildelingerne til de smaa Landbrug og til Industrien blev skaaret ned. Landmænd, der havde Korn i Behold, opfordredes til at aflevere dette som Forskud paa næste Høstaars Pligtaflevering. Ogsaa paa Korn, der ikke var under Statens Administration, var der stor Knaphed, samtidig med at der var omfattende, stærkt paatrængende Behov, bl. a. til Omsaaning af de ødelagte Vintersædsarealer. Ved Udgangen af dette Høstaar var Landet som Helhed omtrent saa nær udgaaet for Korn, som det vistnok i Praxis kunde lade sig gøre — hvilket naturligvis medførte visse Ulemper, f. Eks. betydelige Transportomkostninger. Blandt andet belært af disse Erfaringer stillede det store Landbrug ved For-

handlingerne om Kornordningen for 1942/43 Krav om en Nedsættelse af Udskrivningen for de største Ejendomme — og fik Kravet gennemført; den paa Forhaand givne Umulighed af at opfylde Afleveringspligten, mente man, kunde kun virke slappende paa Interessen i at producere og aflevere mest muligt Korn. I Fortrøstning dernæst til, at den nye Høst (1942) blev bedre end den gamle, og med den Bagtanke, at der i Nødsfald maatte skæres ned paa nogle af Tildelingsposterne, regnede man i Kornordningen for dette Høstaar med en Reserve paa ca. 122.000 Tons af den samlede Paaligning, 854.000 Tons. Den gode Høst 1942 gjorde, at Forbeholdene kun har medført en Mindreafl levering i Forhold til Ligningen paa ca. 57.000 Tons; men Ekstraforbrug til Gryn samt Svind bevirker, at der alligevel kun bliver en ringe Overførsel til næste Aar. Ved Fastlæggelsen af Kornordningen for Høstaaret 1943/44 er der kalkuleret med samme Totaludskrivning som Aaret i Forvejen; Reserven til Forbehold og Svind skulde herefter være ca. 92.000 Tons.

Nedenstaaende Statistik over Landmænd, der har taget Forbehold, viser, hvorledes det særlig er de større Landbrugere, der maa benytte

Grundskyld- værdi	Antal Landmænd, som anmeldte Forbehold		Antal Landmænd med Forbehold i pCt. af samlede Antal Landmænd		pCt. manglende Aflevering af Korn	
	1941-42	1942-43	1941-42	1942-43	1941-42	1942-43
under 30.000 Kr. . .	13.546	3.999	19,6	5,8	18,0	4,9
30— 50.000 Kr. . .	3.226	962	25,1	7,5	13,9	3,9
50—100.000 Kr. . .	1.256	526	37,2	15,5	17,3	7,1
over 100.000 Kr. . .	697	418	66,4	40,2	26,9	13,3
Ialt . . .	18.725	5.905	21,6	6,8	18,7	6,7

sig heraf; Tallene viser endvidere klart, at Udskrivningen i 1941/42 for de største Gaardes Vedkommende var for stor, i hvert Fald i Forhold til dette Aars ringe Høst.

Frihandelskorn. Naar Landmændene har opfyldt den dem paa-hvilende Afleveringspligt — men heller ikke før —, kan de disponere over deres resterende Kornavl efter Forgødtbefindende. Dette gælder ogsaa Kornproducenter, hvem der ikke paalignes nogen Afleveringspligt for Foderkorn. Man gaar altsaa ud fra, at den enkelte Landmand selv bedst er i Stand til at afgøre, hvad der er den mest økonomiske Anvendelse af Kornet. Navnlig har Producenterne da Ret til at afhænde Kornet som saakaldt Frihandelskorn. Betegnelsen »Frihan-

delskorn er forsaavidt misvisende, som Handelen dermed ikke paa noget Tidspunkt har været givet fuldstændig fri; »Frihandel« maa altsaa her opfattes relativt, set paa Baggrund af den ved Producentaflevering og Forbrugsrationering helt bundne Omsætning.

Efter Kornordningen 1940/41 var det Mening, at Frihandelskornet skulde dække en forholdsvis stor Del af Forbruget, for at Tvangsudskrivningen — efter det større Landbrugs Ønske — kunde begrænses mest muligt. Saavel Industrien som Hesteholdere uden for Landbruget henvistes til at inddække deres Behov ved Køb af Korn i fri Handel; industrielle Købere skulde først erhverve Indkøbstilladelse fra Landbrugsministeriet, medens der for de andre Forbrugere gjaldt visse, til Bekæmpelse af større Opkøb indførte Begrænsninger i Retten til Indkøb. For Frihandelskornet fastsattes der en *Maksimalpris* paa 28 Kr. pr. 100 kg; senere (Bkg. 21. November 1940) tillodes det at betale 2 Kr. ekstra for særlige Kvalitetsvarer. Det samlede Handels-tillæg inkl. Omkostninger maatte højst andrage 2 Kr.

Imidlertid viste det sig vanskeligt, eller rettere umuligt, at lokke et til Dækning af de absolut nødvendige Behov tilstrækkelig stort Udbud frem til den gældende Maksimalpris. Der maatte derfor allerede fra tidlig paa Efteraaret 1940 forskellige yderligere, stærke Indgreb i Omsætningen af Frihandelskorn til, ikke mindst for at bekæmpe den omsiggribende Handel til Overpriser. For at afhjælpe den værste Mangel maatte Landbrugsministeriet endvidere tildele Bryggerier og Vognmænd en Del af det udskrevne Korn, hvilket var muligt, fordi Ligningen som foran omtalt dette Aar gav et betydeligt større Kvantum end beregnet. Endelig blev der hen paa Foraaret 1941 givet visse Fordele til Landmænd, der solgte Frihandelskorn; navnlig fik de Ret til at købe noget af den sidste lille Rest Oliekager, som fandtes i Landet.

I Betragtning af de saaledes konstaterede Ulemper har man ved de senere Kornordninger forhøjet Tvangsudskrivningen, saa den dækker hele det strengt nødvendige Forbrug uden for Landbruget. Omsætning af Frihandelskorn er herefter kun tilladt mellem Landbrugsbedrifterne indbyrdes — dog naturligvis eventuelt med Benyttelse af sædvanlige Handels-Mellemlid. Maksimalprisen paa Frihandelskorn er til Gengæld faldet bort, saaledes at dets Prisdannelse har været givet fuldstændig fri (dog er der *Maksimalavance* paa Frihandelskorn, jfr. nedenfor).

Problemerne i Forbindelse med Frihandelskornets Pris skal iøvrigt diskuteres nærmere nedenfor sammen med hele Prisspørgsmaalet.

Kornordningens Administration. Administrationen af Kornordningen og de dermed i Forbindelse staaende Bestemmelser sorterer under Handelsministeriet og Landbrugsministeriet. Det løbende administrative og kontrollerende Arbejde er henlagt dels under Statens Kornkontor, dels under Brødkornskontoret og Centralkontoret for Indkøb af Korn og Foderstoffer. Med de to sidstnævnte Institutioner, der i sin Tid oprettedes af Importørerne for at forestaa Hjemkøbene fra Udlandet under Krigen, blev der efter Korn- og Foderstofimportens Bortfald af Staten truffet Aftale om at bistaa ved Administrationen af Kornordningen. Derved etablerede man et Samarbejde med Handel og Mølleri og sikrede sig sagkyndig Bistand. De to Kontorers Virksomhed og Beføjelser antog imidlertid derved en helt anden Karakter, end det oprindelig var Meningen, idet de nærmest forvandledes til rent offentlig-administrative Organer.

Statens Kornkontor har den øverste Ledelse af hele Kornordningens løbende Administration; bl. a. foretager det Fordelingen af Kornet til de forskellige Formaal. Under Statens Kornkontor sorterer iøvrigt Udskrivningen af Kornet hos Landmændene samt Kontrollen med Afleveringen. Selve Ligningen paa de enkelte Landbrug, Tilsynet med deres Aflevering m. v. foretages under Statens Kornkontors Auspicier af de kommunale Kornnævn, der ligeledes bistaar ved Tildelingen af Korn til mindre Landbrugere, Husdyrholdere uden for Landbruget etc. Endvidere overvaager Statens Kornkontor Møllernes Formaling af Brødkorn og administrerer den særlige Afgifts- og Tilskudsordning for Mel-fremstillingen samt Efterbetalingen til Landmændene af den højere Pris for Industrikornet, ligesom det kontrollerer Omsætningen af Frihandelskorn. Endelig kan nævnes, at Statens Kornkontor i de enkelte Tilfælde afgør, om beskadigede Partier Brødkorn er anvendelige til Menneskeføde.

Brødkornskontoret har Indseende med Beholdningerne af Brødkorn og drager Omsorg for deres forsvarlige Opbevaring, i vidt Omfang ved egne Opkøb deraf, sørger for Tørring af Korn i mindre god Kondition etc.

Centralkontoret kontrollerer Beholdningerne af Foderkorn og foretager de nødvendige Dispositioner til Fordeling af Kornet mellem de Handlende i Landets forskellige Egne. Det ordner Ind- og Udbetalingerne til de Handlende i Forbindelse med Prissystemet for de forskellige Forbruger kategorier af Foderkorn, Udbetaling af Lagerlejen etc. Distributionen af Foderstoffer (f. Eks. Klid) sorterer ligeledes under Centralkontoret.

Endelig maa nævnes, at Brød- og Melrationeringen administreres af de sædvanlige Rationeringsmyndigheder, medens visse Pris- og Avancespørgsmaal prøves af Priskontrolraadet.

Kornhandlernes Stilling under Kornordningen. Omsætningen af Korn, saavel det afleveringspligtige som Frihandelskornet, bygger som før nævnt paa Udnyttelse af de eksisterende Handelsvirksomheder og de tekniske og organisatoriske Hjælpemidler, de disponerer over. Dog har det naturligvis været nødvendigt at bringe Omsætningen ind i faste Rammer og udøve en stadig, indgaaende Kontrol med den.

Enhver Handlende, der ønsker at deltage i Omsætningen af Korn, skal have *Autorisation*, der meddeles for et Aar ad Gangen af Landbrugsministeriet. Autorisation gives kun Virksomheder, der hidtil har handlet med Korn, disponerer over betryggende Lagerplads til mindst 30 Tons Korn af forskellig Art samt er i Stand til at finansiere et saadant Kvantum. Ved Autorisationen forpligter den Handlende sig bl. a. til at føre nøje Regnskab med ind- og udgaaet Korn og herover indsende Rapporter til de administrerende Myndigheder. Ca. 2600 Kornhandlere har faaet Autorisation.

De autoriserede Handlende er berettiget til at modtage *afleveringspligtigt Korn* fra Landmændene. Omvendt har de ogsaa *Pligt* til at modtage saadant Korn og betale det med de i Kornloven fastsatte Priser; det maa nemlig sikres, at ingen Landmand hindres i at opfylde sin Afleveringspligt, blot fordi han har Vanskeligheder ved at komme af med Kornet. Den Handlende maa principielt kun disponere over det modtagne Korn efter Myndighedernes Ordre, og han er ansvarlig for de Kvanta, han modtager, saaledes at der kun tillades erfaringsmæssigt Svind. Man benævner undertiden med et Udtryk fra Kornlovgivningen under sidste Verdenskrig disse Lagre som »Statslagre«. Men det er altsaa de Handlende, som skal finansiere disse Lagre. For ikke at lægge de sædvanlige Finansieringsmetoder for Kornopkøbet Hindringer i Vejen, er der givet Købmændene Adgang til at belaae Kornet, blot det sker under saadanne Former, at Staten ikke kan hindres i eventuelt at disponere over det.

Pligtafleveringen fra Landmændene skal senest ske til visse nærmere fastsatte Terminer; som Regel har det været saaledes, at $\frac{1}{3}$ skulde afleveres inden 31. Oktober, næste Trediedel før 31. December og Resten inden Udgangen af Februar. Fristerne maa fastsættes saa lange, at de giver Landmændene rimelig Lejlighed til at fordele Tærskningsarbejdet over Vintertiden paa vanlig Maade, medens man omvendt, for at være sikker paa Kornet, ønsker at faa det ind paa Statslagrene, før der gaar alt for lang Tid. Landmændene tilskyndes ogsaa stærkt

til hurtig Aflevering, ved at Prisen er ens, hvad enten de afleverer før eller siden. Denne Tilskyndelse har iøvrigt virket saa stærkt, at det i mange Tilfælde er gaaet ud over Kornets Kvalitet; Landmændene afleverer saa hurtigt, det kan lade sig gøre — ofte efter Tærskning direkte fra Marken —, uden at der ofres Kornet en tilstrækkeligt omhyggelig Behandling¹⁾. Forbruget af Korn er derimod nogenlunde jævnt fordelt over hele Aaret, hvorfor den hurtige Aflevering gør en lang og bekostelig Lagring nødvendig. Særlig Besvær volder Brødkornet, der absolut maa holdes i god Kondition; da dansk Rug og Hvede tit, især under de nuværende, netop omtalte Forhold, er for vandholdig til at taale lang Tids Opbevaring, maa Brødkornet ofte tørres kunstigt.

Afleveret *Brødkorn* (særlige Regler gælder for Saasæd) skal inden for en vis kort Frist afhændes af den Handlende, saaledes at det snarest — eventuelt via andre autoriserede Handlende — kommer enten i en Møllers eller Brødkornskontorets Besiddelse. Ved Salg til Møller modtager den Handlende (eller, hvis Kornet passerer flere Kornhandlere, da disse tilsammen) en Pris, der ligger indtil 2,25 Kr. over Prisen til Landmand; heraf skal dækkes alle Omkostninger²⁾ samt den (resp. de) Handlendes Nettoavance. Ved Salg til Brødkornskontoret modtager den Handlende som sin Avance 1 Kr. ud over Producentprisen. Brødkornskontoret opbevarer Brødkorn, som det ikke straks videresælger til en Møller, paa saakaldte »egne Lagre« eller paa »Kontraktlagre« eller dirigerer det — hvis Kornets Tilstand gør det fornødent — til et Tørreri. »Brødkornskontorets egne Lagre«, der findes hos Kornhandlere eller iøvrigt paa dertil egnede Pakhuse, modtager fra Brødkornskontoret nærmere Direktiver om Oplagringen og Konditionsholdelsen, og Brødkornskontoret finansierer Kornet. »Kontraktlagrene«, der findes lignende Steder som de egne Lagre, skal derimod paa eget Ansvar holde Kornet i Kondition, og Lagerhaveren finansierer selv Kornet. Man bestræber sig for i størst muligt Omfang at undgaa Oplægning paa Brødkornskontorets Lagre ved at opmuntre Møllerne til paa et tidligt Tidspunkt at fylde deres Lagre; saaledes ydes der gennem et særligt Lagerlejesystem Møllerne en vis maanedlig Godtgørelse for Opbevaringen (40 Øre pr. 100 kg, 1943/44 nedsat til 35 Øre).

Afleveret *Foderkorn* skal af den Handlende sælges, mod at Køberen præsterer særlige Indkøbsmærker (eller Indkøbstilladelse fra Statens

¹⁾ Det ved Bekendtgørelse af 9. September 1943 udstedte Forbud mod Aflevering af Rug og Hvede i Tiden 12.—30. September 1943 er netop begrundet i dette Forhold. Som Kompensation faar de Landmænd, der afleverer Brødkorn senere, et vist Tillæg til de sædvanlige Afleveringspriser (20 Øre pr. 100 kg i Oktober, 40 Øre efter 1. November).

²⁾ inkl. Fragt m. v. til Købers Plads; i visse Tilfælde kan der dog, for at undgaa Indlægning paa Brødkornskontorets Lagre, ydes et Tillæg til dette Beløb, jfr. Side 122.

Kornkontor), det være sig for Ombytningskorn, Tildelingskorn eller Hestekorn (til Heste uden for Landbruget). Salg mellem Handlende indbyrdes er derimod kun tilladt efter Ordre fra Centralkontoret. Iøvrigt kan Centralkontoret disponere over Kornet samt eventuelt dirigere Korn fra andre Firmaer til en Handlendes Lager uden hans Anmodning derom. For Opbevaring af Kornet ydes der de Handlende en Lagerleje, der i 1940 fastsattes til 50 Øre pr. 100 kg pr. paabegyndt Maaned; derudover har de ved Salg en Avance paa 1 Kr. pr. 100 kg (for Partier under 100 kg noget mere). Paa Saasæd er der ved Oprensning m. v. Mulighed for at tjene noget mere. Om den nævnte Lagerleje opstod der i Sommeren 1943 Strid, idet Priskontrolraadet ved en Undersøgelse mente at kunne fastslaa, at Lejen for større Lagres Vedkommende var for højt ansat, hvorfor den ved Bkg. af 5. Juli 1943 nedsattes til 20 Øre pr. 100 kg pr. paabegyndt Halvmaaned for Kvanta ud over 100 Tons. De Handlende, for hvem Lagerlejen udgør en væsentlig Del af Indtægten ved Omsætning af Kornet, fandt imidlertid Nedsættelsen uberettiget, saa meget mere som den havde bestaaet uændret siden 1940, og Sagen skal nu (September 1943) afgøres paa Grundlag af en fornyet Undersøgelse af Kornhandlernes Lagringsomkostninger.

Omsætningen af *Frihandelskorn* foregaar — ogsaa efter at den siden 1941 er begrænset til Landmændenes Kreds — sikkert for den allerstørste Del gennem de autoriserede Handlende. Bortset fra kortere Perioder i 1940 og 1941 har de Handlende stedse 2 Gange om Maaned skullet afgive Indberetning til Statens Kornkontor om deres Køb og Salg af Frihandelskorn med Oplysning om Kvantum, Pris m. v. Der er af Priskontrolraadet fastsat Maksimalavance paa Frihandelskorn, nemlig 1,50 Kr. ved Køb hos Producent eller ved Salg til Forbruger (2,50 Kr. naar den Handlende køber Kornet hos Producent og selv sælger det til Forbruger) og 1 Kr. ved Salg mellem Handlende indbyrdes, idet Kornet højst maa omsættes med Avance gennem 4 Handelsled ved Handel mellem Landsdelene og 3 Led ved Handel inden for samme Landsdel. Til de anførte Avancebeløb maa lægges visse Omkostninger, navnlig faktisk afholdt Fragt samt Agentprovision. For helt smaa Partier tillades en noget større Fortjeneste. Under de ret stærke Prissvingninger for Frihandelskorn (se nedenfor) er den Handlendes Chance for at opnaa en Konjunkturgevinst saaledes stærkt beskaaret, medens Risikoen for Tab ved Prisfald fuldt ud bestaar; Omsætningen af Frihandelskorn har saaledes næppe været til ublandet Fornøjelse for Købmændene.

Som tidligere berørt er det et grundlæggende Princip i hele Kornordningen, at Kornet i videst muligt Omfang skal følge de sædvanlige

Kanaler under Udnyttelse af den bestaaende Handelsorganisation. For den eksisterende Im- og Eksportorganisations Vedkommende har dette dog ikke kunnet lade sig gøre. Den ringe udenrigske Omsætning, der har fundet Sted — f. Eks. er der eksporteret en Del Foderkorn, opkøbt i fri Handel —, er foretaget af Staten efter særlige Aftaler. De under normale Forhold med Udenrigshandel beskæftigede Virksomheder har, i den Udstrækning de ikke har faaet Lejlighed til at deltage i Omsætningen af dansk Korn, maattet vegetere; det gælder særlig Cif-Agenterne, samt visse Huse, der drev international Handel. Men ogsaa Loko-Agenterne, der under normale Forhold beskæftiger sig med indenlandsk Omsætning, bl. a. af dansk Korn, er som Følge af den Maade, Kornomsætningen er lagt til Rette paa, blevet berøvet en væsentlig Del af deres Beskæftigelsesmuligheder. Da deres Arbejdsobjekt, det danske Korn, stadig findes og omsættes i fuldt Omfang, kan det med en vis Ret siges at være Lovgivningen, der har afskaaret dem fra deres normale Virke. Der blev derfor allerede paa et tidligt Tidspunkt ved Landbrugsministeriets Hjælp truffet en Ordning, hvorefter de autoriserede Handlende og Møllerne afgav $2\frac{1}{2}$ Øre af deres Avance paa 1 Kr. pr. 100 kg af det afleveringspligtige Korn til Kornagenterne som Erstatning for tabt Fortjeneste. Formen for denne Støtte er stærkt omdiskuteret, og det blev bl. a. — med Rette — fremhævet, at det havde været bedre at nyttiggøre Loko-Agenterne inden for Kornordningens Rammer end saaledes at tildele dem en direkte Subvention. I Kornordningerne fra 1942/43 er der da ogsaa indføjet nogle Ændringer, hvorefter man i større Omfang drager Nytte af Agenternes og Kornhandlernes Medvirken ved den Flytning af Rug og Hvede, der maa foregaa fra Jylland til Øerne Øst for Storebælt og omvendt. Brødkornskontoret kan nemlig paa saadanne Partier foruden et Fragttilskud, som ogsaa gives i visse andre Tilfælde, yde Dækning for Agentprovision inden for $\frac{1}{2}$ pCt. af Cif-Prisen.

Priserne. Ved Ikrafttrædelsen af den første Kornordning under den fuldstændige Afspærring — fra Høstaaret 1940/41 — afløstes Maksimalpriserne fra September 1939 af en ny *Prisordning*. Priserne for afleveringspligtigt Korn, der har været uforandrede i hele den siden forløbne Tid, var pr. 100 kg leveret hos den Handlende for:

Rug,	118 Pund holl.,	Kr. 29,—
Hvede,	128	» » Kr. 28,—
Byg,	112	» » Kr. 25,—
Havre,	85	» » Kr. 25,—
Blandsæd	Kr. 25,—,

hvilke Priser reguleres 15 Øre op eller ned pr. Pund hollandsk Vægt, dog med højst 45 Øres Pristillæg (og efter de to første Kornordninger højst 75 Øres Reduktion).

Disse Priser indebar i Forhold til de hidtil gældende Maksimalpriser en anselig Forhøjelse og sammenlignet med Førkrigstidens Prisniveau rundt regnet en Fordobling. I de Overvejelser, der førte til Fastsættelsen af de nye Priser, indgik to modsatte Synspunkter.

Paa den ene Side gjaldt det om ikke at betage Landmændene Lysten til at dyrke Korn, i Særdeleshed Brødkorn — eller friste dem til at give Dyrene Brødkornet — ved at sætte en alt for lav Pris derpaa; navnlig maatte der ikke være altfor voldsom Forskel mellem den Pris, Landmændene opnaaede for Kornet ved Aflevering, og Udnyttelsesprisen ved Opfodring med Salg af de forædlede Landbrugsprodukter for Øje, og for disse steg Eksportpriserne stærkt. Hvis man ikke, i hvert Fald til en vis Grad, tog Prisen til Hjælp som Regulator, maatte Afleverings- og Tildelingssystemet for Korn uvægerlig gøres endnu mere skarpt og rigoristisk, og der vilde alligevel være en evindelig Tilbøjelighed til Overtrædelser.

Paa den anden Side var der Faren for — eller rettere Visheden om — den Stigning i det almindelige Leveomkostningsniveau og ganske særlig i Brødprisen, der maatte blive Følgen af en kraftig Forhøjelse af Kornpriserne; desuden vilde den uvægerlig stimulere den i Forvejen ret ustyrlige, absolut uønskede Tendens til Stigning i Prisen paa Landejendomme. Da man trods alt satte Kornpriserne i Vejret, søgte man paa forskellig Vis at raade Bod paa de deraf følgende Ulemper.

Forhøjelsen af Brødpriserne blev imødegaaet ved visse Foranstaltninger straks i Efteraaret 1940. For det første sattes Tilskudet ved Formaling af Rug til groft Rugmel op til 17,80 Kr. pr. 100 kg anvendt Rug (medens Afgiften paa Formaling af Hvede var uforandret 5,80 Kr.); det herved fremkomne Underskud skulde dækkes ved Tilskud fra Statskassen. Det kan tilføjes, at Tilskudet til Rugmel siden er ændret nogle Gange med yderligere et Par Kroners Forhøjelse som Facit, medens Afgiften paa Hvedeformaling er nedsat en Bagatel, idet Formaalet har været at eliminere stedfundne Stigninger i Bageriernes og Møllernes Omkostninger, saaledes at Brødprisen kunde holdes uforandret. For det andet gaves der ved særlig Lov et Tillæg til Arbejdslønningserne (»Rugbrødstillægget«) som Kompensation for den Stigning i Brødprisen, der blev nødvendig.

Til Bekæmpelse af Stigningen i Landejendomspriserne var den vigtigste Bestemmelse, der gennemførtes, Loven om Begrænsning i Adgangen til at faa tinglyst Gæld paa fast Ejendom.

De Forbrugere, der faar tildelt pligtafleveret Korn, maa naturligvis — da Kornordningen finansielt skal hvile i sig selv — betale det med en noget højere Pris, end Producenterne faar, svarende til Omkostningerne ved Omsætningen. Dette sker altsaa uden Hensyn til de iøvrigt, af andre Aarsager eksisterende Regler om Afgifter, Tilskud m. m.

Ved Modtagelsen af afleveringspligtigt Foderkorn fra Landmændene skal den Handlende indbetale 3 Kr. pr. 100 kg til Centralkontoret (ved Paaklæbning af »Værdimærker« paa Modtagelsesbeviset). Møllerne indbetaler af Brødkornet en Indkøbsafgift og en Formalingsafgift til »Statens Formalingsfond«. Af de saaledes indgaaede Midler udreder de paa-gældende offentlige Organer den normerede Betaling for Lagerleje, Transport, Tørring, Fortjeneste til de Handlende m. m.

For Brødkornets Vedkommende tager de Kalkulationer, hvorefter Maksimalprisene paa Mel er udregnet, Hensyn til de nævnte Afgifter. Saakaldt Foderkorn (Byg, Havre samt Blandsæd heraf) betales, naar det udleveres af de Handlende, med Priser, der ligger noget over Afleveringsprisen, forskelligt for de forskellige Forbrugergrupper. Differencen afregner den Handlende, under Hensyntagen til den ved Opkøbet erlagte Afgift, med Centralkontoret paa Grundlag af de fra Forbrugerne modtagne Indkøbsmærker.

For *Frihandelskorn* gjaldt der, som før omtalt, under Kornloven 1940/41 en Maksimalpris, der laa 3 Kr., resp. 5 Kr. over Prisen paa afleveringspligtigt Foderkorn, saaledes at man gav en Præmie, som man syntes kunde være passende, for Kornsalg ud over Afleveringspligten. Der var saaledes alt i alt lagt fuldstændig Loft over Kornpriserne.

Ved de i Kornordningen 1941/42 gennemførte Ændringer skete der i Realiteten en ikke ubetydelig Forhøjelse af det samlede Kornpriseniveau.

De nye Forbrugsposter, Heste uden for Landbruget samt Industrien, der herefter dækkedes ved Udskrivning, udgjorde ialt 94.500 Tons eller ca. $\frac{1}{8}$ af det samlede udskrevne Kvantum. Disse Forbrugere fandt man det rimeligt at lade betale Kornet med en betydelig højere Pris end den, Landmændene faar ved Afleveringen, nemlig for Hestekorn 7 Kr. og for Industrikorn 15 Kr. over Afleveringsprisen. Den saaledes forhøjede Pris kommer Kornproducenterne til gode paa den Maade, at der i Slutningen af Høstaaret efterbetales de Landmænd, der har opfyldt deres Afleveringspligt¹⁾, 10 Kr. pr. 100 kg af $\frac{1}{8}$ af det afleverede

Kvantum. Kan det indgaaede Beløb ikke slaa til hertil, skal Staten dække Resten. Denne Prisforhøjelse for en Del af det afleveringspligtige Korn maa nærmest opfattes som en Indrømmelse til Landbruget for den forhøjede Afleveringspligt; den motiveres med, at de paagældende Forbrugere, der jo tidligere var henvist til at skaffe sig deres Korn i fri Handel, vilde modtage en Slags Tilskud fra Landbruget, dersom de fik Kornet til Afleveringsprisen, der ligger betydeligt under den Pris, hvortil det med Fordel kan anvendes i en Landbrugsbedrift.

Noget mere uberegnelig er den Forhøjelse af Kornprisernes samlede Niveau, der er en Følge af Frigivelsen af Frihandelskornets Pris. Denne har i Perioder været oppe i ret formidable Højder og sikkert over, hvad man havde tænkt og ønsket. Følgende Oversigt over Priserne²⁾ paa Frihandelskorn giver et Indtryk af Udviklingen:

	Byg Kr. pr. 100 kg	Havre Kr. pr. 100 kg
Oktober 1941	47.00	47.00
Januar 1942	55.00	55.00
April 1942	63.50	65.00
Juli 1942	58.00	—
Oktober 1942	42.00	41.50
Januar 1943	41.50	41.50
April 1943	40.00	40.00
Juli 1943	36.50	37.00

I og for sig synes det forstaaeligt nok, at Prissvingningerne paa Frihandelskornet maa blive forholdsvis voldsomme. Variationer i Udbud og Efterspørgsel, der under normale Forhold virker paa hele den omsatte Mængde Korn, kan nu kun give sig Udslag i Prisen paa den lille Margin, der kommer i fri Handel, og de vil naturligvis her virke med saa meget desto mere koncentreret Styrke.

Det kunde synes en farlig Sag saaledes at lade to Priser af meget forskellig Højde gælde for samme Vare. En saadan »Deling af Marke-

¹⁾ Landbrugere, der tager Forbehold — og ikke alligevel opfylder deres Afleveringspligt — afskaeres derved fra Efterbetalingen. Derfor kan man se det Særsyn, at større Landmænd køber Frihandelskorn til høje Priser for at anvende det til Opfyldelse af deres Afleveringspligt. Af to Onder vælger man det mindste — og det er ikke saa slemt at tabe et stort Beløb paa nogle faa Sække som at gaa Glip af de 10 Kr. Efterbetaling paa et langt større Kvantum.

²⁾ Priserne, der gælder Slutningen af Maanedene, er meddelt af Noteringsudvalget for Korn og Foderstoffer ved Københavns Børs. Her gengivet efter »Statistiske Efterretninger«.

det« for en saa vigtig, alment anvendelig og ensartet Vare som Korn er overhovedet kun mulig ved Hjælp af omfattende statslige Reguleringer og en ubønhørlig Gennemførelse af disse. Ellers risikerer man alt for let, at Varen siver fra det ene Marked over til det andet; Afleveringspligten maa derfor overvaages strengt og Kontrollen med de Handlendes Lagre gennemføres til yderste Konsekvens.

Rent umiddelbart er der noget tiltalende ved at lade den Del af Varen, som Samfundet ikke maa lægge sin Haand paa, omsættes til frie Priser. Thi under den fuldstændige Maksimalprisordning danner der sig ogsaa alt for let to Markeder, nemlig foruden det legitime et »sort« Marked — og dette sidste kan være fuldt saa svært at faa Bugt med som illegale Transaktioner under den Ordning, vi nu har for Kornomsætningen.

Ud fra en økonomisk Synsvinkel er den frie Prisdannelse paa Frihandelskornet utvivlsomt fuldt forsvarlig. Man faar nemlig ræsonnere som saa, at naar Samfundet til de fastsatte Priser har faaet tilfredsstillet det Kornbehov uden for Landbruget, som man ønsker at dække, vil *Prisen* være det bedste Middel til at lede overskydende Korn hen til de Landbrugsbedrifter, der kan udnytte det mest økonomisk, det vil i Almindelighed sige til dem, der har de mest yderige Besætninger etc. En Fordel er det ogsaa, at en Landmand altid — blot han betaler Prisen — vil kunne skaffe sig, hvad han eventuelt mangler af Saasæd. Alle Landbrugsbedrifter er jo stillet paa lige Fod i Udnyttelsen af Kornet, saaledes at man ikke forfordeler nogen ved at tillade fri Omsætning. Og den frie Prisdannelse for Kornet, der jo under de herskende Tilstande som Regel vil resultere i en »høj« Pris, er ikke nogen Fare for Prisniveauet i Almindelighed, naar det kun dejer sig om et Raastof for Fremstilling af forædlede Landbrugsprodukter. Thi som Forholdene ligger, hvor Prisen paa disse forædlede Produkter i det væsentlige fastsættes udefra, og forudsat at Priserne paa de forskellige Produkter er fastsat rigtigt i Forhold til hverandre, er Kornets Pris ikke *bestemmende* for de fremstillede Varers Priser, men snarere *bestemt af* disse. Det er de høje Priser paa de forædlede Landbrugsprodukter — eller maaske Ønsket om at vedligeholde en Elitebesætning, men ogsaa i saa Fald en »gunstig« Udnyttelse af Kornet — der betinger den høje Kornpris — ikke omvendt.

Anderledes er det, naar Frihandelskornet — som under den første Kornordning — skal danne Raastofgrundlaget for visse Industrier. Af disse indregnes Kornet med sin Indkøbspris i de færdige Produkters Pris, og en Forhøjelse af Prisen paa dette Korn vil derfor drage Prisstigninger paa en Række Livsfornödenheder med sig — altsaa netop have en Virkning, som det har været hele den offentlige Prispolitik

Formaal at hindre. Ulempen ved Prissystemet under den første Kornordning var, at Maksimalprisen nødvendigvis maatte omfatte *alt* Frihandelskorn, ogsaa det, der gik til andre Landbrugsbedrifter — og her vil en Maksimalpris utvivlsomt kun hæmme en økonomisk sund Vareomsætning.

Kornordningernes Virkninger. Det er næppe muligt isoleret at opgøre de økonomiske Virkninger af Krigstidens Kornordninger. Kornet er en af de allervigtigste Varer i Samfundets Økonomi, og Virkningerne af det Offentliges Kornpolitik forgrener sig vidt omkring, ja mærkes mere eller mindre direkte af hver eneste Borger i Landet. Kornpolitikken under Krigen kan ikke betragtes for sig selv; den maa ses paa Baggrund af og i Sammenhæng med hele den økonomiske Politik, der er ført, og blandt hvis øverste Maal staar Vedligeholdelse af Befolkningens sædvanlige Forsyninger i størst muligt Omfang, Bevarelse af Produktionsapparatet og Bekæmpelse af inflatorisk Prisstigning. I det store og hele kan man sikkert sige, at Kornlovgivningen hidtil har ydet et værdifuldt Bidrag til Opnaaelsen af disse Maal.

Størst umiddelbar Erhvervsinteresse har selve Kornlovene for Landbruget. Tilrettelæggelsen deraf er derfor sket efter Forhandling med Landbrugsorganisationerne, og Ordningerne har i alle Tilfælde været godkendt baade af det store og det lille Landbrug forinden Lovforslagenes Forelæggelse i Rigsdagen. Desuden har der været et vist Samarbejde med andre direkte interesserede Erhverv, Kornhandelen og Møllerne, saaledes at man virkelig har bestræbt sig for, at Kornlovene maatte blive modtaget med størst mulig Goodwill og Tillid, eller — om man vil — med mest velvillig Resignation.

Ved sine direkte Indgreb i *Landbrugets* frie Dispositioner paavirker Kornlovgivningen naturligvis i høj Grad dette Erhvervs Økonomi. Kornprisens Fastholdelse betyder en Begrænsning i de kornafleverende Landmænds Fortjenstmuligheder. I saa Henseende er Landbruget dog ikke daarligere stillet end andre Erhverv, for hvilke der heller ikke — i hvert Fald ikke med de danske Myndigheders gode Vilje — tillades nogen Form for ublu Fortjeneste som Følge af Krigsforholdene. Der er sket en Stigning i Kornprisernes Niveau til antagelig godt og vel det dobbelte af Førkrigspriserne, og man fristes til at se nærmere paa, om dette ikke er en Forhøjelse, der fuldt ud kompenserer Stigningen i Produktionsomkostningerne. Et Fingerpeg om — man vare sig vel for at sige et Bevis for —, at Kornprisernes Forhøjelse har været af fuldt tilstrækkeligt, nærmest rigeligt Omfang, giver Udviklingen i Forrentningsprocenten for de forskellige Størrelser af Landejendomme. Forrentningsprocenten af den bogførte Værdi har været følgende:

Ejendommenes Størrelse	Gennemsnit 1934-35— 1938-39	1940-41	1941-42 (foreløbige Tal)
under 10 ha.....	3,4	7,6	4,5
10— 20 ha.....	4,1	10,0	} 6,5
20— 30 ha.....	4,1	10,6	
30— 50 ha.....	4,2	11,9	
50—100 ha.....	4,3	12,0	} 9,6
over 100 ha.....	4,1	11,7	
alle Ejendomme	4,0	9,8	6,4

Tallene viser, at det er de store (kornproducerende) Ejendomme, der har høstet Broderparten af Konjunkturfremgangen under Krigen. Ogsaa de af Landøkonomisk Driftsbureau udregnede Produktionsomkostninger i Kornavlén, der ganske vist maa tages med noget Forbehold, tyder paa, at Kornproduktionen under Krigen ikke har været nogen daarlig Forretning. Tallene var (i Øre pr. kg Kerne):

	Produktionsomkostninger	Udnyttelsespris
1939—40	14,3	17,1
1940—41	17,0	25,4

For *Kornkøbmændene* betyder Ordningen af Kornomsætningen under Krigen simpelthen Liv eller Død. Kornordningen lader ingen Plads aaben for Handelens frit disponerende Virksomhed; Kornhandlernes Opgaver reduceres i det væsentlige til Ind- og Udlevering, Lagerhold samt Finansiering, og Udbyttet af denne deres Virksomhed er begrænset og strengt reguleret, upaavirket af personlig Dygtighed og Forretningssnille. En Undtagelse danner til en vis Grad Frihandelskornet, hvor det købmandsmæssige Initiativ endnu tildels har frit Udslag.

Endelig medfører Kornordningen for *Forbrugerne* Begrænsning i deres tilvante Indkøb; men den aabner rigtignok til Gengæld Mulighed for, at de virkelig kan faa deres strengt nødvendige Behov dækket til rimelige Priser.

Kornlovgivningen har under den forløbne Del af Krigen alt i alt virket efter Hensigten. Man kan hertil sige, at Lovgivning af denne Art nemmere lykkes, naar den kan indgaa som Del i en større Helhed, end hvis den skal staa frit. Og i Krigstidens Samfundsøkonomi er Priser og Omkostninger i stor Udstrækning reguleret, ligesom Udenrigshandelen er under fuldstændig Kontrol. Den Opgave, Kornlovgiverne kommer til at staa overfor den Dag, Tøjlerne atter kan slappes og Overgangen til Fredsøkonomi foregaa, bliver uden Tvivl overordentlig krævende.